

МИСТЕЦТВО

3

КЛАС

Ліричне

ПОЕТИЧНИЙ

ГРАЦІЙНИЙ

МРІЙЛИВИЙ

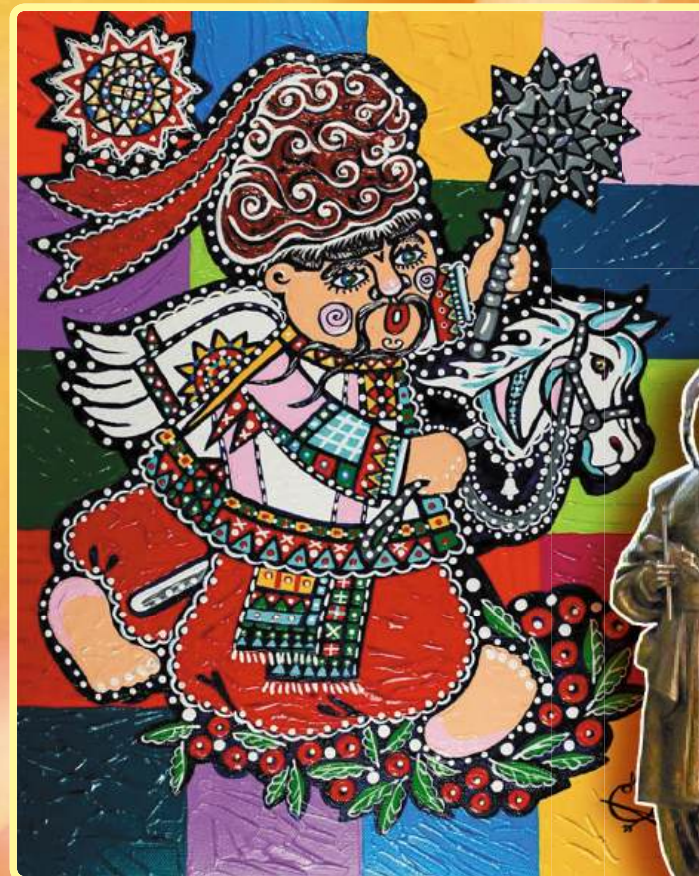

Героїчне

РІШУЧИЙ

СМІЛИВИЙ

ВІДВАЖНИЙ

ДЕРЖАВНИЙ ГІМН УКРАЇНИ

Музика *Михайла Вербицького*

Слова *Павла Чубинського*

Ще не вмерла України і слава, і воля,
Ще нам, браття молодії, усміхнеться доля.
Згинуть наші воріженьки, як роса на сонці.
Запануєм і ми, браття, у своїй сторонці.

Приспів:

Душу й тіло ми положим за нашу свободу,
І покажем, що ми, браття, козацького роду.

Фантастичне

ЗАГАДКОВИЙ

ТАЄМНИЧИЙ

ДИВНИЙ

Жомичне

ВЕСЕЛИЙ

ГРАЙЛИВИЙ

ЖАРТІВЛИВИЙ

Людмила МАСОЛ
Олена ГАЙДАМАКА
Оксана КОЛОТИЛО

МИСТЕЦТВО

Підручник інтегрованого курсу для 3 класу
закладів загальної середньої освіти

*Рекомендовано Міністерством
освіти і науки України*

Київ
«Генеза»
2020

*Рекомендовано Міністерством освіти і науки України
(наказ Міністерства освіти і науки України від 21.02.2020 № 271)*

Видано за рахунок державних коштів. Продаж заборонено

Відповідає Типовим освітнім програмам для 3–4 класів
закладів загальної середньої освіти,
розробленим під керівництвом *Савченко О.Я.; Шияна Р.Б.*

УМОВНІ ПОЗНАЧЕННЯ:

— завдання і запитання;

— послухай;

— зобрази;

— переглянь;

— виконай;

— узагальнення.

Масол Л.М.

М31 Мистецтво: підруч. інтегр. курсу для 3-го кл. закл.
заг. серед. освіти / Людмила Масол, Олена Гайдамака,
Оксана Колотило. – Київ : Генеза, 2020. – 128 с. : іл.

ISBN 978-966-11-1086-0.

УДК 7(075.2)

ЛЮБІ ДРУЗІ!

Запрошуємо разом з Лясолькою, Барвиком, їхнім новим другом Мед-Артом та цим підручником продовжити мандри Країною Мистецтв. Ми будемо знайомитися з ліричними, героїчними, фантастичними та комічними персонажами, передавати свої враження у творчості. Щастя!

І. Мистецькі мандри ліричних персонажів і легендарних героїв

1. ЛЯСОЛЬКА І БАРВИК У КРАЇНІ МИСТЕЦТВ

Продовжуймо мандрувати Країною Мистецтв разом з нашими друзями – Лясолькою та Барвиком. Тут ти зустрінешся з багатьма персонажами – ліричними, героїчними, фантастичними.

Сергій Борткевич. Принцеса на горошині (із циклу «Музичні картинки за казками Ганса Крістіана Андерсена»).

Моріс Равель. Красуня. Красуня і Чудовисько (із сюїти «Моя матінка Гуска» за казками Шарля Перро).

Якими ти уявляєш Принцесу та Красуню? У якому темпі виконуються їхні танці? Чи можна назвати їх ліричними персонажами?

Що відбувається у творі «Красуня і Чудовисько»? Як завершується діалог героїв? Ці твори – програмні? Як це можна визначити?

Вправа «Герої казок».

Красиво і точно співай голосні, чітко і коротко – приголосні звуки. Вчасно бери дихання.

Бу-бу - бу-ра - ті - но, Ба-ба, Ба-ба - Я - га, Бі-бі - бі-ло - сніж - ка тут жи - вуть.
Ко-ко - ти-го - рош-ко, Ку-ку - кур-ка Ря-ба, Ко-ко - ко-ло - бок нас ра-до ждуть.

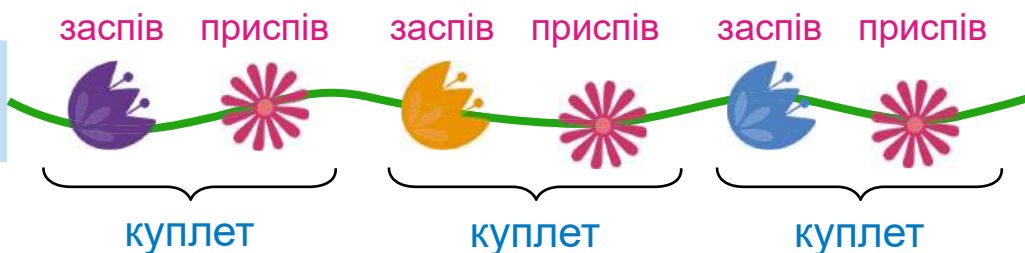

Заспівай пісню «Мрії збуваються» (Нотний додаток, с. 122).

Музична грамота

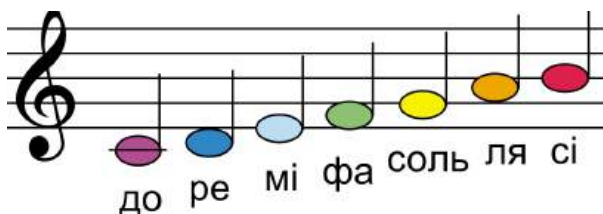
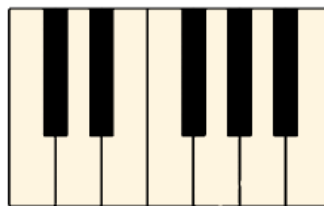
КУПЛЕТНА
ФОРМА

Розкажи, з яких частин складається куплетна форма. Яка із частин куплету повторюється без змін?

Пригадай, якими знаками записують музику. Знайди їх на нотному стані та на клавіатурі.

Зверни увагу: в імені Лясольки поєднано назви двох ноток. Поміркуй над іменем Барвика.

Руханка. Потяг у казку (із серії «З любов'ю до дітей»).

Придумай слова, у яких «заховалися» назви нот. Створи ребуси.

1. ЛЯСОЛЬКА І БАРВИК У КРАЇНІ МИСТЕЦТВ

Подорожуючи Країною Мистецтв, ми можемо зануритися в неповторну красу навколишнього світу. А наша уява «домальовує» щось цікаве та незвичайне.

Що відбувається на ілюстрації? Що незвичного привернуло твою увагу? Уяви, що ти потрапляєш усередину цієї картини. Роззирнись довкола. Які персонажі тебе оточують? Які звуки лунають? Пригадай, якими матеріалами та інструментами працюють художники.

Художники «розповідають» цікаві історії, створюючи до книжок *ілюстрації*. Вони допомагають нам уявити події та героїв.

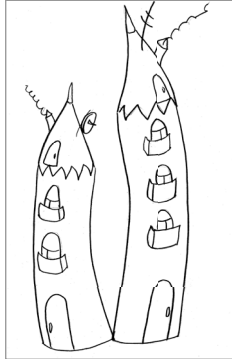
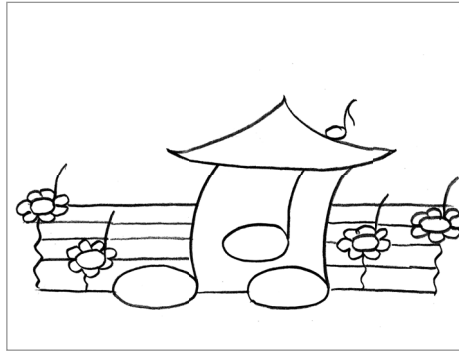
Ілюстрація – малюнок, що супроводжує текст твору.

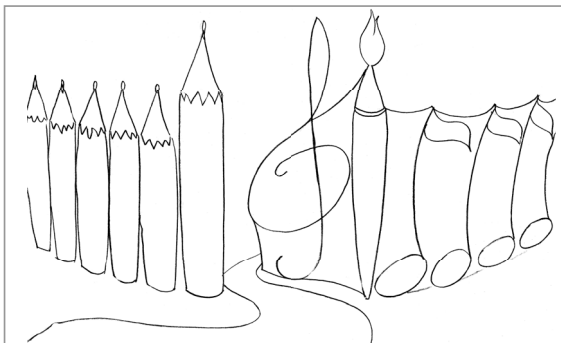
Образотворча грамота

Вибір формату картини (положення аркуша) залежить від форми зображуваного. Якщо предмети або люди видовжені – обираємо вертикальний формат, якщо широкі – горизонтальний.

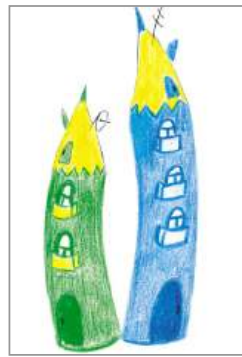

Придумай казкову розповідь про Країну Мистецтв. Уяви себе художником-ілюстратором. Намалюй ілюстрацію до своєї казки (*графічні матеріали*).

Варіант 1. Брама Країни Мистецтв

Варіант 2. Будиночки, у яких живуть мешканці Країни Мистецтв

Поміркуй, якими ще ілюстраціями доцільно доповнити історію про неймовірні пригоди Барвика й Лясольки у Країні Мистецтв.

2. ПОРТРЕТНА ГАЛЕРЕЯ

Мандруючи Країною Мистецтв, ми перенесемося в ляльковий театр лихого Карабаса-Барабаса. Саме сюди зовсім випадково потрапив Піноккіо (Буратіно) – і поринув у справжні дива!

М/ф «Піноккіо», «Пригоди Буратіно» (фрагменти).
Юрій Шевченко. Балет «Буратіно і чарівна скрипка» (фрагменти).

Хто з персонажів балету про Буратіно ліричний герой, хто – веселий, а хто – злий? Яка музика супроводжує Буратіно?

танцювальна

швидка

наспівна

лірична

повільна

ритмічна

бадьора

У музиці характер персонажа передає насамперед *інтонація*.

Інтонація – основа мелодії, що визначає її характер.

Золотий ключик Буратіно чарівний. Він відкриває потаємні двері в щасливу країну краси, добра та знань. Тож і тобі допоможе потрапити до Країни Мистецтв і творити незвичайні мистецькі дива.

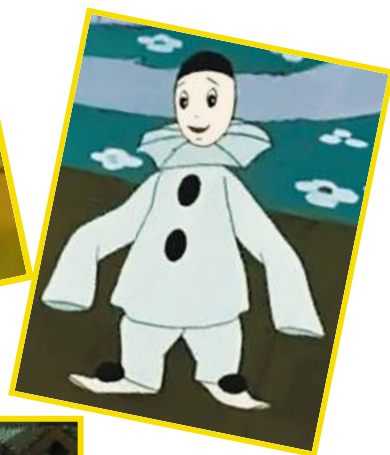
ДИВО ПЕРШЕ (МУЗИЧНЕ) (робота у групах).

Зімпровізуйте мелодії до віршів – портрети персонажів балету. Поміркуйте, кого з них доцільно характеризувати пісенною мелодією, кого – танцювальною, а кого – декламаційною (нагадує говірку).

*Я – герой цієї казки,
впізнай мене без підказки.*

*Я – актор у Карабаса,
хоч сумний, але не плакса.
Хоч для смутку є причина:
я закоханий в Мальвіну.*

*Я страшний, із бородою,
не сперечайтеся зі мною!
Голос мій, мов грізний гук,
я – доктор лялькових наук!*

ДИВО ДРУГЕ (ТЕАТРАЛЬНЕ) (робота в парах).

Оберіть персонажів і спробуйте по черзі передавати мімікою та рухами їхні характери так, щоб інші відгадали ім'я героя.

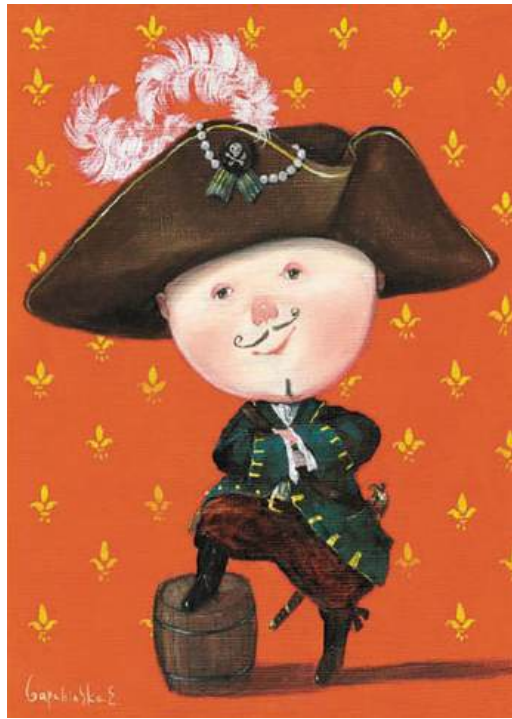

На дозвіллі поекспериментуй: придумай різні музичні інтонації – веселу, ліричну, журливу, розгнівану, злякану, спокійну.

2. ПОРТРЕТНА ГАЛЕРЕЯ

Для зображення людини художники створюють *портрети*.

Схарактеризуй людей, зображених на портретах.

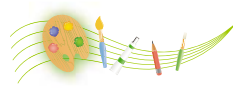
Характер і настрої героя можна передати мімікою.

Розпізнай, які емоції передають зображення казкових персонажів.

Портрét – це мальоване, скульптурне або фотографічне зображення людини чи групи людей.

Образотворча грамота

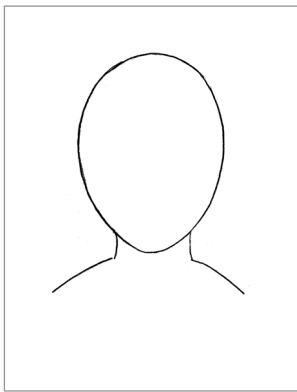
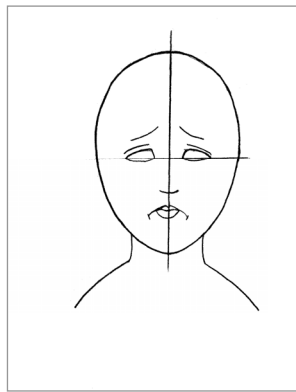
Малюючи портрет, слід дотримуватися пропорцій – співвідношення між частинами обличчя.

Для портретів найчастіше обирають вертикальний формат.

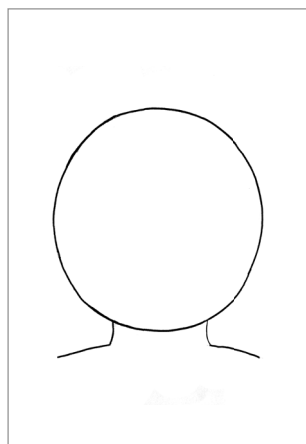
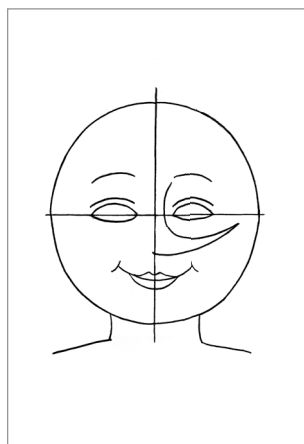

ДИВО ТРЕТЄ (ОБРАЗОТВОРЧЕ). Намалюй портрет улюбленого героя з казки «Пригоди Буратіно» (гуаш).

Варіант 1. Засмучений П'єро

Варіант 2. Веселий Буратіно

Переглянь ілюстрації в підручниках з української мови та читання або у своїх улюблених книжках і знайди портрети персонажів.

3. ЛІРИЧНІ ПЕРСОНАЖІ

З героями творів мистецтва ми мріємо, радіємо, сумуємо. Багато емоцій переживаємо разом з ліричними персонажами. Вони поетичні, граційні, мрійливі, відкриті, іноді дуже довірливі.

У балетах композитори зазвичай характеризують ліричних персонажів вальсовою або іншою танцювальною музикою.

Сергій Прокоф'єв. Вальс із балету «Попелюшка»; «Джув'єтта-дівчинка» з балету «Ромео і Джув'єтта».

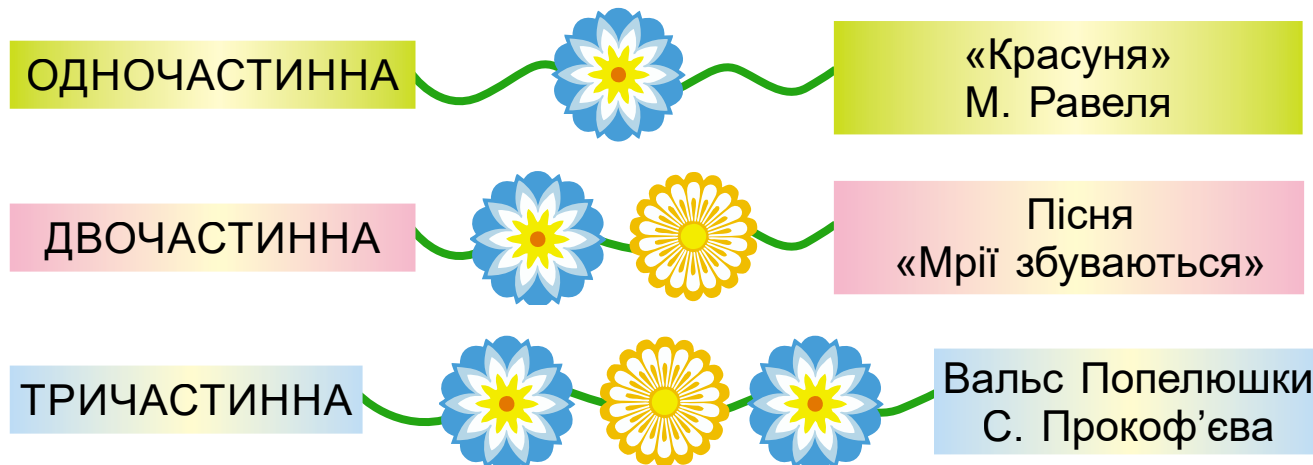

Які види мистецтв поєднано в балеті? Як називають танцівниць балету? Як змінюються настрої героїнь у різних частинах прослуханих творів?

Музична грамота

Кожен музичний твір має *музичну форму*. Поширені форми – одночастинна, двочастинна і тричастинна.

 Робота в парах. Імпровізація (інструментальна, вокальна, танцювальна).

Варіант 1. Створіть інструментальний діалог Красуні і Чудовиська в одночастинній формі (трикутник і бубон).

Варіант 2. Створіть вокальні «портрети» Попелюшки та її мачухи у двочастинній формі: доберіть відповідні інтонації – наспівні, різкі тощо.

Варіант 3. Уявіть, що ви на балетній сцені. Спробуйте відобразити танець Попелюшки й Принца на балу в тричастинній формі. Змінюйте темп і рухи відповідно до характеру музики.

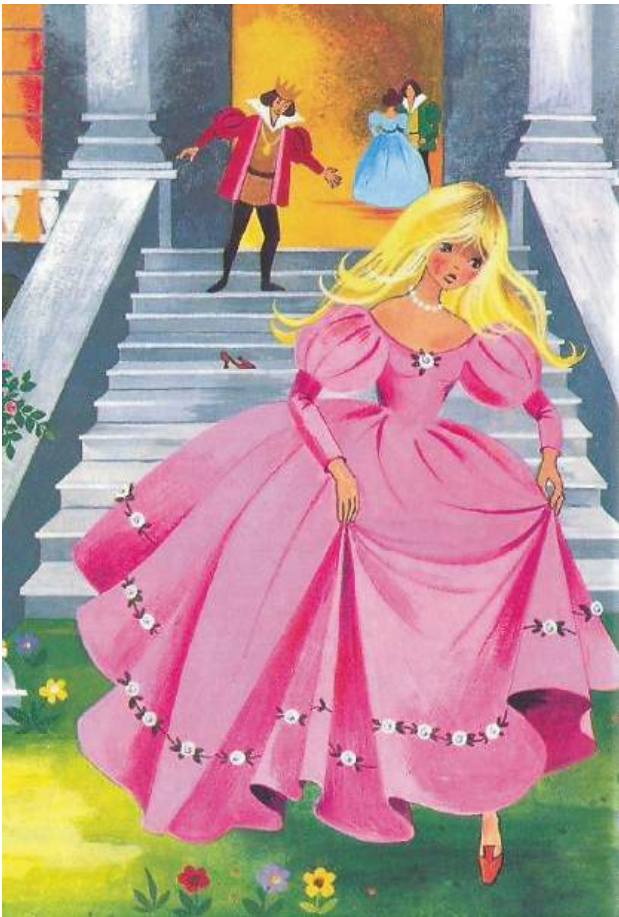
 Пригадай відомі мультфільми й кінофільми, де головного героя чи героїню можна схарактеризувати як ліричних персонажів.

3. ЛІРИЧНІ ПЕРСОНАЖІ

У літературних творах з ліричними героями та героїнями зазвичай трапляються цікаві пригоди й несподіванки. Часто вони супроводжуються різними дивами, що допомагають долати перешкоди, робити корисні справи. Адже добро має завжди перемагати зло.

? Пригадай історію Попелюшки. Які чарівні перетворення відбулися з нею? Яку з ілюстрацій можна назвати портретом? Поясни. Які об'єкти (чи герої) є головними на ілюстраціях? Що зображено навколо них?

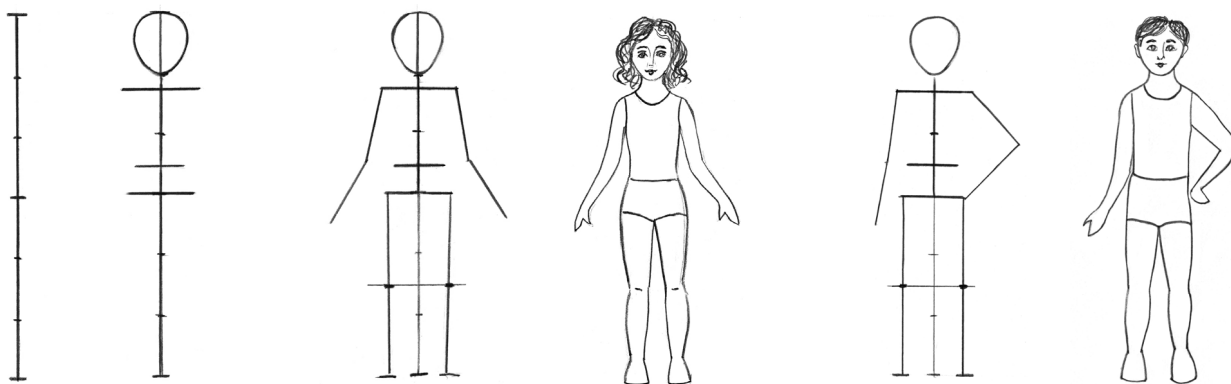
Композіція – це поєднання окремих деталей у цілісний твір.

Створи портрет казкового героя або героїні на повний зріст. Одяг виконай з природних матеріалів (сухі квіти, листочки).

Подивись, як послідовно зображують фігуру людини на повний зріст.

На дозвіллі роздивись, який одяг створив художник. Пофантазуй і придумай власну колекцію одягу з різних природних матеріалів.

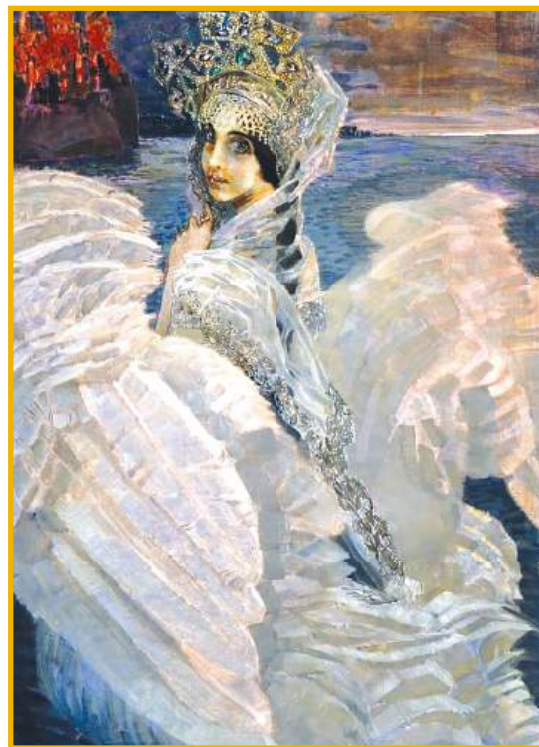

4. ЛЮДИНА І ПРИРОДА – ЄДИНІ

Багато творів мистецтва втілюють тісний зв'язок людини і природи.

Опера Миколи Римського-Корсакова «Казка про царя Салтана» наповнена пригодами персонажів, «картинами» природи. Симфонічні номери опери відтворюють велич моря та різні казкові дива.

Микола Римський-Корсаков. Опера «Казка про царя Салтана»: вступ до II дії («Море»); арія Царівни-Лебедя з II дії (*фрагмент*); вступ до 2 картини IV дії («Три дива»).

Пригадай, що таке опера. Які музичні інтонації характеризують білочку, богатирів, Царівну-Лебедя? Яка з них ніжно-наспівна, яка – грайливо-танцювальна, а яка – велично-маршова? Якого з персонажів опери можна назвати ліричним? Порівняй вокальний та інструментальний образи царівни. Музика моря і «трьох див» подібна чи контрастна?

Контраст (зіставлення протилежного)

у музиці:

гучно – тихо,
швидко – повільно,
весело – сумно

в образотворчому мистецтві:

велике – мале,
світле – темне,
далеке – близьке

ДОБРИЙ ДЕНЬ ЛЮДЯМ НА ЗЕМЛІ

Музика і вірші *Ігоря Танчака*

Доб-рий день! Доб-рий день! Ни - ви і по - ля.
Доб-рий день! Доб-рий день! В не - бі жу-рав - лі.
Доб-рий день! Доб-рий день! Ма - тін - ка-зем - ля!
Доб-рий день! Доб-рий день! лю - дям на зем - лі!

Нумо з Лясолькою творити дива!

ДИВО ПЕРШЕ (ТЕАТРАЛЬНЕ).

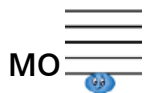
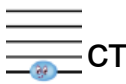
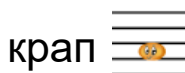
За допомогою пантоміми передай рух Царівни-Лебедя, яка пливе по морю, або одного з богатирів.

ДИВО ДРУГЕ (МУЗИЧНЕ) (робота в парах).

Поекспериментуйте і створіть контрастні звукові картини «Хвилі моря».

Розгадай ребуси.

На дозвіллі поцікався в інтернеті версіями казки Г. К. Андерсена «Русалонька» в театрі та кіно, зокрема м/ф «Русалонька» (студія Волта Діснея).

З допомогою дорослих спробуй віднайти однойменну комп'ютерну гру українського виробництва.

4. ЛЮДИНА І ПРИРОДА – ЄДИНІ

Море зачаровує своєю неповторністю і таємничістю, надихає художників на творчість. Морські краєвиди захоплюють ритмом хвиль, відтінками водної стихії, красою корабликів, що гойдаються під вітром.

Розглянь композицію. Зверни увагу, як розташовані вітрильники. Відтінки якого кольору переважають у зображенні хвиль? Поясни.

У зображенні пейзажу художник застосував прийом контрасту (протилежності). Щоб виразно передати рух хвиль на морі, він зіставив світлі і темні відтінки кольору.

темне

світле

Образотворча грамота

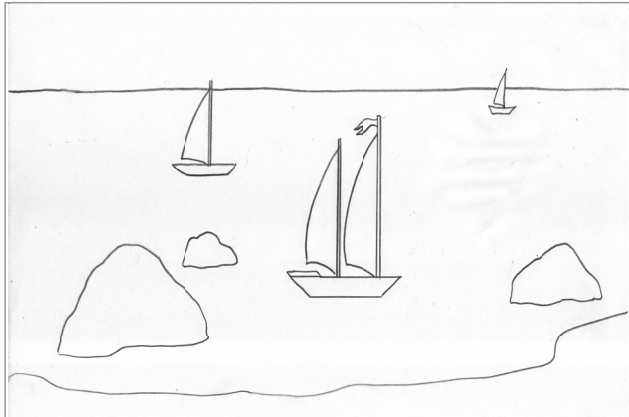
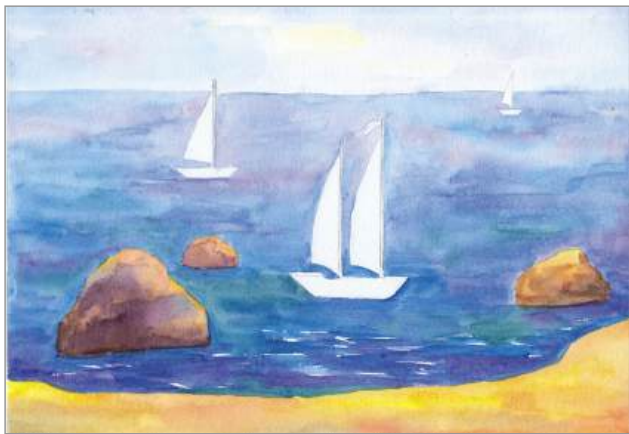
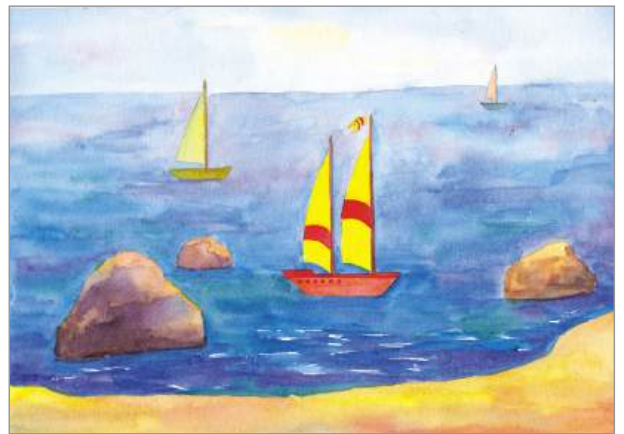
Барвик навчає правил композиції:

- предмети, що намальовані *близько*, зображують *яскравими* кольорами і *більшого* розміру, розташовують на аркуші *нижче*;
- предмети, що намальовані *далі* від глядача, зображують *менш яскравими*, невеликого розміру і розташовують на аркуші *вище*.

ДИВО ТРЕТЄ (ОБРАЗОТВОРЧЕ).

Створи пейзаж, передай настрої моря (*акварель*). Щоб утворити світліший відтінок, додай води. Не забувай правила композиції.

Потренуйся зображати море на комп'ютері.

5. ЛЮДИНА І ПРИРОДА – ЄДИНІ (продовження)

Краса довкілля – мальовничі краєвиди, розмаїтий тваринний світ – захоплює і вражає. Тому не дивно, що багато тварин стали героями казок, мультфільмів, балетів, мюзиклів тощо.

Наприклад, кмітливий і винахідливий кіт – герой казки Шарля Перро «Кіт у чоботях» – виявив свої «таланти» в різних видах мистецтва.

Влада Кохановська. Марш Маркіза Карабаса з казки-мюзиклу «Кіт у чоботях» (театр «Каскадер»).

Генрі Джекман. The Puss Suite. Саундтрек з м/ф «Кіт у чоботях».

Як музика передає характер персонажів? Поміркуй: під цю музику найкраще співати, танцювати чи крокувати? Обери слова-характеристики до кожного музичного твору. Пригадай твори мистецтва, присвячені тваринам. Схарактеризуй настрій картини.

енергійний

мрійливий

грізний

батьорий

засмучений

життєрадісний

граційний

Руханка. «Котобенд».

Марш – музичний твір, мелодія якого має енергійний, чіткий ритм. Під марші зручно крокувати.

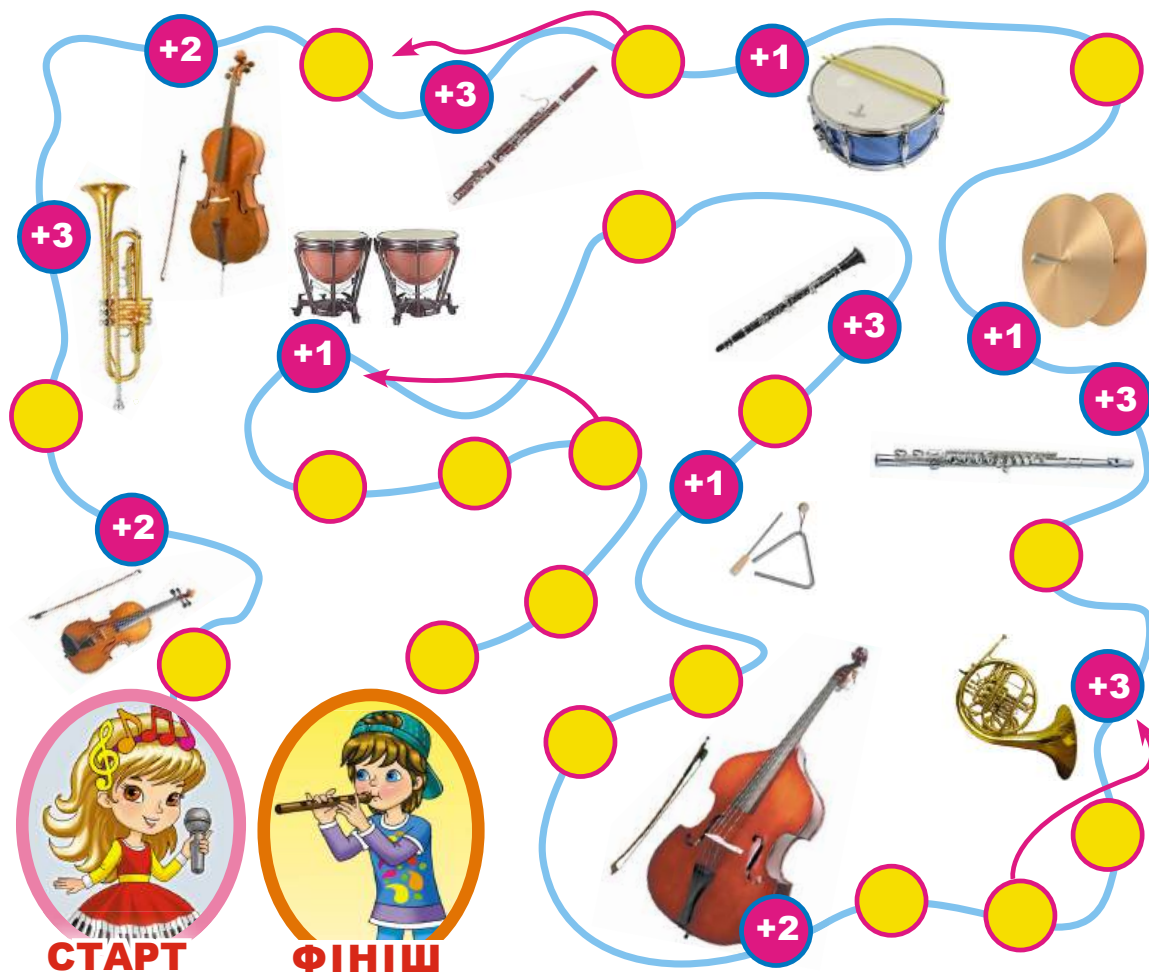

Музична грамота

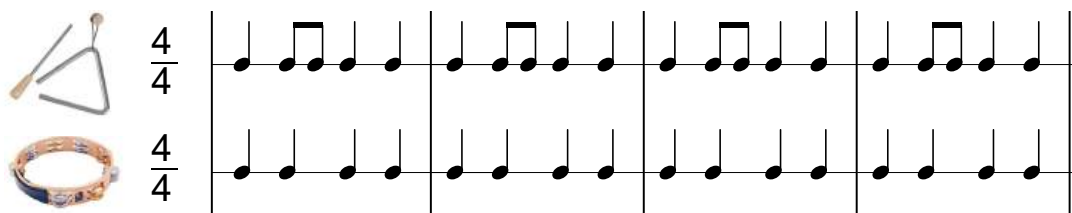
Величину такту в нотному записі визначає *розмір*.

$$\frac{2}{4} = \text{нота} = | \text{нота} \text{нота} | \quad \frac{3}{4} = \text{нота} = | \text{нота} \text{нота} \text{нота} | \quad \frac{4}{4} = \text{нота} = | \text{нота} \text{нота} \text{нота} \text{нота} |$$

 Гра «Оркестр». Називай музичний інструмент, який зображено на полі біля червоного кружечка. Помилка позбавляє наступного ходу.

 Пригадай інструменти оркестру. Відтвори ритм маршу.

 Переглянь мультфільм «Кіт у чоботях» англійською мовою.

5. ЛЮДИНА І ПРИРОДА – ЄДИНІ (продовження)

Осінь-чарівниця розфарбувала все яскравими барвами. Від споглядання цієї краси піднімається настрій. Яке ж гарне довкілля! Уважно придивися навкруги.

Зверни увагу на композицію. Що, на твою думку, є головним у картині?

Образотворча грамота

Створюючи композицію, необхідно визначити головне в картині – її *композиційний центр*. Ці об'єкти можна зобразити більшими, яскравішим кольором чи промалювати ретельно деталі.

Наприклад, розмістивши кота в композиції на передньому плані, художниця привернула до нього увагу.

Намалюй осінній пейзаж (гуаш), зображуючи дерева знайомими способами (ватні палички, зім'ятий папір, поролон тощо).

Варіант 1

Варіант 2

Поміркуй, на якому з пейзажів унизу Барвик вдаліше розмістив котика, утворюючи композиційний центр. Спробуй і ти змінити композиційний центр своєї картини – домалюй kota.

Варіант 1

Варіант 2

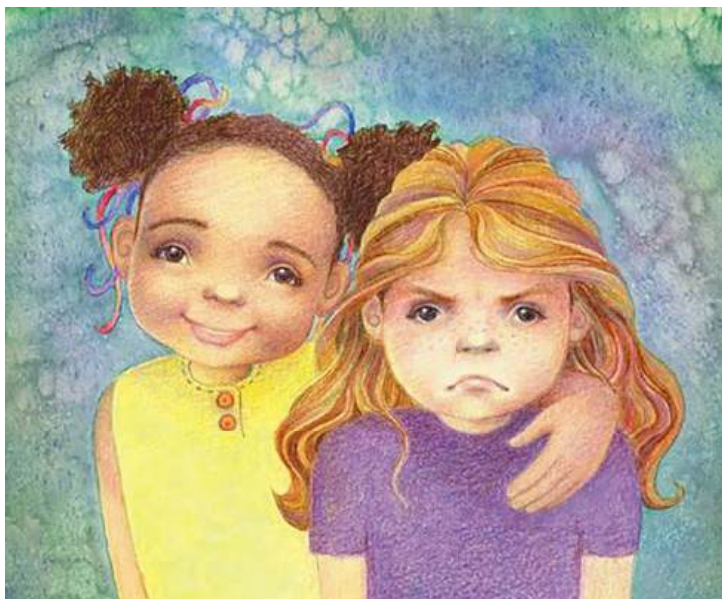
Поспостерігай за довкіллям, використовуючи рамочку. Затримуй погляд на одному й тому самому краєвиді, змінюючи композиційний центр.

6–7. ДРУЖБА ТА БРАТСТВО – НАЙБІЛЬШЕ БАГАТСТВО

Лясолька та Барвик – друзі. Лясолька допомагає розуміти мову музичних звуків, а Барвик – розкривати таємниці образотворчого мистецтва. Дружба часто починається з дитинства.

? А як ти розумієш слова «дружба», «друг»? Поміркуй і поясни, чому ці твори мають назву «Друзі».

Музика може власною мовою звуків «розповісти» про людину, «намалювати» музичні «портрети» друзів і передати теплі взаємини між ними або навпаки – негативні, нетовариські стосунки.

 Михайло Степаненко. Дразнилка. Скривдили (з «Дитячого зошита»).

? Порівняй п'єси, написані в одночастинній формі. Це програмна чи непрограмна музика? Поміркуй, чи можуть справжні друзі вчиняти так, як ці музичні персонажі. Схарактеризуй інтонації кожної з п'єс.

сумні

повільні

журливі

бадьорі

збуджені

енергійні

плаксиві

жалібні

швидкі

ДРУЖБА

Музика Ольги Янушкевич Вірші Марії Ясакової

М/ф «Бременські музиканти» (фрагменти).

Роздивись пам'ятник Бременським музикантам. Яких персонажів ти впізнаєш?

Варіант 1 (робота у групах).

Разом із друзями виконайте ритм вірша. Домовтеся, який рядок виконуватимете соло, а який – в ансамблі.

Всім відомі їх таланти:
співачи та музиканти.

Півень, кіт, осел, собака,

і вони – не забіяки,

дружба їх усіх єднає,

то й незгоди оминають.

Варіант 2 (робота в парах).

Уявіть себе акторами театру, інсценізуйте вірш.

Ведмідь сварився із совою: – Ти щось наплутала, сова!

Затям своєю головою – зими в природі не бува!

Сова сміялась: – Волохатий, не дивно чути це мені:

ти восени як ляжеш спати, то встанеш тільки навесні.

Руханка. «Дружба» (із серії «З любов'ю до дітей»).

Поясни прислів'я: «Де незгода, там часто шкода»; «Без вірного друга велика туга».

6–7. ДРУЖБА ТА БРАТСТВО – НАЙБІЛЬШЕ БАГАТСТВО

Хто по-справжньому любить нас, приносить радість і рятує від самотності? Звичайно ж, це – тварини, вірні друзі людини. Митці зображують своїх улюбленців на картинах і в скульптурі.

Серед зображень знайди круглу скульптуру. Зверни увагу, як автори передали фактуру у творах, зокрема хутро в песиків-друзів.

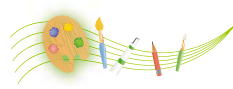

Руханка. Танець песиків-далматинців з вистави Євгенії Таку «Острів співучих папуг».

Фактура – це якість поверхні, один з основних виражальних засобів скульптури.

Образотворча грамота

Фактуру можна не лише побачити, а й відчути на дотик. Вона буває гладка, нерівна, з горбиками, шорстка тощо. Створити відповідні ефекти у скульптурі можна способом продряпування.

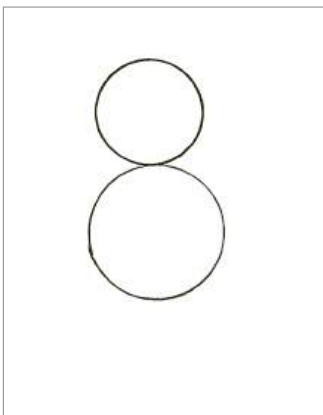
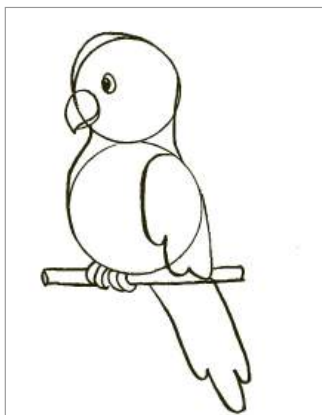

Виліпи грайливого песика (*пластилін*). Завершуючи роботу, передай фактуру: стекою продряпай штрихи – як шерсть песика.

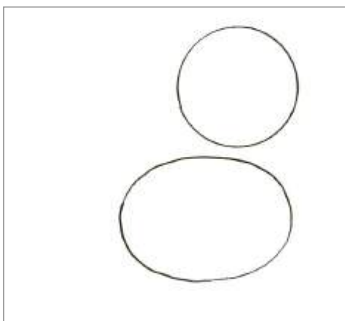
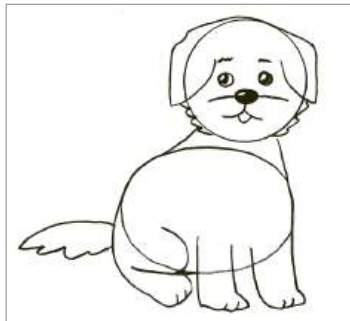

Намалюй веселого друга – папугу або собачку (*гуаш*).

Варіант 1

Варіант 2

Досліди самостійно або з допомогою дорослих, яким тваринам – друзям людини в різних країнах поставили пам'ятники.

8. ГЕРОЇЗМ У МИСТЕЦТВІ

Чи знаєш ти, хто такі герої? Часто це звичайні люди: скромні, чесні, безкорисливі. У відповідальні часи вони сміливо вступають у боротьбу із кривдою та несправедливістю. Наприклад, герой давніх легенд Микита (Кирило) Кожум'яка. Він наділений богатирською силою, стійкістю.

М/ф «Микита Кожум'яка» (фрагмент).

Героїчний характер найкраще передає маршова музика. Марші створюють для ходи, і зазвичай вони написані в розмірі 4/4. Урочисті похідні марші виконують на військових парадах, енергійні спортивні – під час змагань. Є марші веселі й сумні.

Петро Чайковський. Марш дерев'яних солдатиків (з «Дитячого альбому»). **Вольфганг Амадей Моцарт.** «Турецький марш» (рондо).

Чим відрізняється маршова музика від пісенної і танцювальної? Порівняй різні виконання п'єси П. Чайковського (фортепіано, оркестр). У якому темпі карбує крок іграшкове військо? Уяви себе барабанщиком чи барабанщицею в цьому строю і, крокуючи, відтвори ритм маршу.

Рондо (від італ. *рух по колу*) – музична форма, у якій кілька разів звучить тема (рефрэн), що чергується з різними епізодами.

НАША РІДНА УКРАЇНА

Музика *Ольги Янушкевич* Вірші *Зої Тищенко*

На-ша рід-на Ук-ра-ї-на по-ле, ліс, річ-ки, до-ли-ни. Мо-ва
 рід-на, рід-ний спів. Це-зем-ля мо-їх бать-ків, Ти для нас од-на-є-
 ди-на – на-ша рід-на Ук-ра-ї-на. Що для-рід-на Ук-ра-ї-на

Музична грамота

Крапочка поруч із нотою подовжує її тривалість на половину.

$\text{half note} = \text{quarter note} + \text{quarter note} = \text{three eighth notes}$ $\text{quarter note} = \text{eighth note} + \text{eighth note} = \text{two sixteenth notes}$

Разом із друзями виконайте ритм маршу. За бажання створіть рондо, де цей марш стане основною темою, що кілька разів повторюється (рефреном). Оберіть солістів для імпровізації епізодів.

На дозвіллі разом із друзями й батьками поцікався, які пам'ятники героям України є у твоєму рідному краї.

8. ГЕРОЇЗМ У МИСТЕЦТВІ

Читаючи розповіді про старовину, ніби поринаєш у світ минулого нашої землі. Книжкові ілюстрації відтворюють картини тих подій, портрети героїв.

Роздивись декоративне зображення богатиря. Зверни увагу на деталі картини.

Старовинні книжки писали від руки. Особливою була перша велика літера, яку прикрашали різними візерунками. Це – *буквиця*, що означає ініціал, початок. Буквиці застосовують і в сучасних книжках.

СЛОКО
О ПЛЪКУ ИГОРЕКЪ,
ИГОРА СЫНА СВАТЪСЛАВА
ВНУКА ОЛЬГОВА.

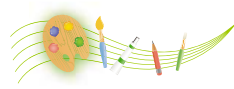

Е ЛЕПОЛИ НЫ БОШЕТЪ, БРА-
ТІЕ, НАУЧАТИ СТАРЫМИ СЛО-
КЕСЫ ТРУДНЫХЪ ПОЕБСТІЙ О
ПЪКУ ИГОРЕКЪ, ИГОРА СВАТЪ-
СЛАВЛИУА! НАУЧАТИ ЖЕ СЯ ТЪЙ
ПѢСНИ ПО БЫЛИНАМЪ СЕГО
БРЕМЕНИ, А НЕ ПО ЗАМЫШЛЕНІЮ

Схарактеризуй художнє оформлення буквиць.

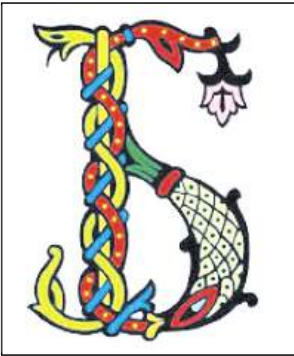

Образотворча грамота

Залежно від форми зображуваного художники використовують трикутний, квадратний, прямокутний та овальний чи круглий формат.

Подивись, як Барвик і Лясолька створили свої ініціали.

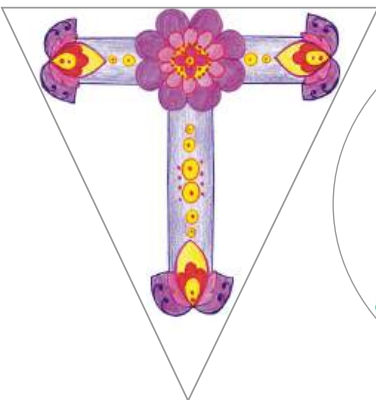
Створи декоративну літеру (матеріали на вибір).

Варіант 1: буквиця – початок твого імені

Варіант 2: буквиця – ілюстрація змісту улюбленої казки

Варіант 1

Варіант 2

Досліди книжки з домашньої чи шкільної бібліотеки й знайди в них буквиці.

9. БОГАТИРІ В МУЛЬТИПЛІКАЦІЇ

З книжок і фільмів ми часто дізнаємося про героїзм, відвагу та кмітливість богатирів. Незвичайну силу мав богатир Котигорошко. Він переміг Змія і визволив з полону своїх братів і сестричку Оленку.

Пригодам Котигорошка присвячено мультсеріал, кожна серія якого починається з енергійної маршової пісні.

Марші часто виконує *духовий оркестр*, до складу якого входять духові та ударні інструменти. Цей оркестр відрізняється від симфонічного відсутністю інструментів струнної групи.

Мідні духові інструменти

труба

тромбон

валторна

туба

Пісня з м/ф «Пригоди Котигорошка та його друзів» (музика *Андрія Соловйова*).

*Франческо Пелегрин*о. Парад героїв.

Хто виконує марші? Схарактеризуй музику.

Виконай пісеньки Котигорошка та його сестрички Оленки у відповідному характері.

Я - ге-рой Ко-ти-го-рош-ко, Змі-я не бо-юсь ні-трош-ки!

А я дів-чин-ка О-лен-ка, доб-ра, ніж-на і гар-нень-ка.

Музика для Котигорошка та Оленки має бути подібною чи різною – контрастною? Розділи на дві колонки слова, що характеризуватимуть музику Котигорошка та Оленки:

рішуча

лагідна

добродушна

мужня

ніжна

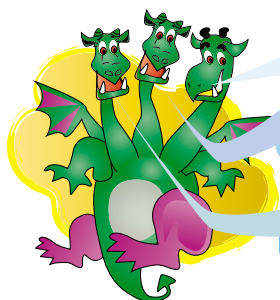
енергійна

відважна

наполеглива

А тепер уяви музичний «портрет» Змія. Яка музика краще його характеризує: лірична і наспівна, грайлива і танцювальна чи декламаційна (подібна до говірки)? Для супроводу використай шумові інструменти.

Агов, хлопче! Ш-ш-ш...

А чого тобі тут треба? Ш-ш-ш...

Будемо битися чи миритися? Ш-ш-ш...

Поміркуй, під який із прослуханих маршів краще виконувати ранкову зарядку.

9. БОГАТИРІ В МУЛЬТИПЛІКАЦІЇ

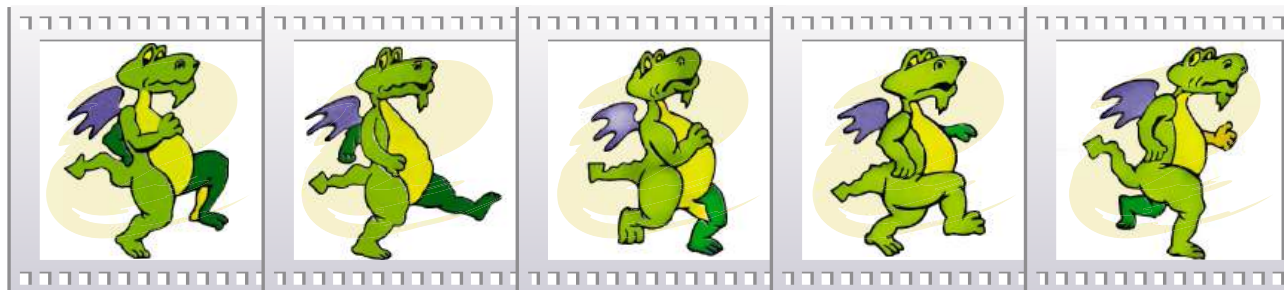

З богатырями-захисниками ми часто зустрічаємося в мультфільмах. Мультфільми бувають лялькові та мальовані. Їх створюють художники-мультиплікатори. Вони малюють багато кадрів, щоб герої почали рухатись. Зазвичай робота розподіляється. Одні малюють персонажів, відтворюючи їхні рухи, інші – довкілля, де відбувається дійство, та предмети.

Знайди на фрагменті з мультфільму друзів Котигорошка – Вернигору, Крутивуса, Вернидуба. Поясни, як ти розумієш вислів «Булава – це влади знак, що втрима в руках не всяк».

Для однієї секунди мультфільму треба намалювати 24 кадри!

Образотворча грамота

Пригадай: для портрета найкраще обирати вертикальний формат. Щоб правильно намалювати обличчя людини, поділи висоту і ширину голови навпіл. Горизонтальна лінія – це лінія очей.

 Спробуй «оживити» Котигорошка (олівці, фломастери). Намалюй на смужці паперу його веселе обличчя. Потім зігни папір і на верхній половині аркуша намалюй сумне обличчя Котигорошка. Воно має бути розташоване чітко поверх першого зображення.

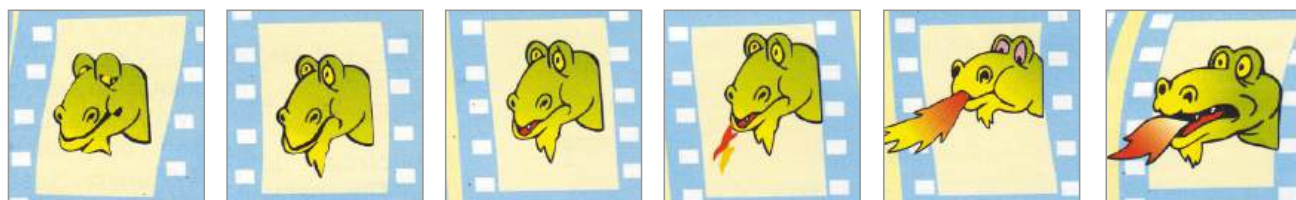
лінія згину

Намотай край верхньої частини паперу на олівець. Кілька разів справа наліво швидко порухай олівцем.

 Уяви, що ти – художник-аніматор і створюєш мультфільм про Котигорошка. Намалюй низку послідовних малюнків-кадрів про лютого Змія, у якого в пащі палає вогонь. Придумай текст до намальованих кадрів зі Змієм. Для створення анімації можеш використати додаток Stop Motion Studio.

10–11. КОЗАЦЬКОМУ РОДУ НЕМА ПЕРЕВОДУ

Митці оспівують сміливість, героїчні вчинки козаків-запорозців, які боронили рідну землю. Такі їхні риси, як мужність, завзятість, вірність Батьківщині, шанували не тільки в минулому. Їх цінують і в наш час. Адже ми – гідні нащадки козаків!

К/ф «Вогнем і мечем». Євген Адамцевич. Запорозький марш.

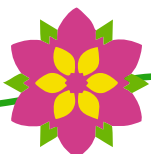
Семен Климовський – Людвіг ван Бетховен. Їхав козак за Дунай («Schöne Minka, ich muß scheiden»). Людвіг ван Бетховен. Варіації на українську тему (для скрипки і фортепіано).

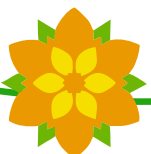
Хто виконує твір? Як змінюється характер мелодії пісні у варіаціях? Порівняй музичну форму варіацій з формою рондо.

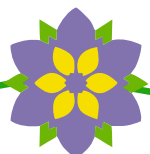
тема

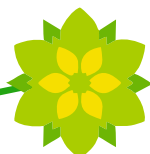
варіація 1

варіація 2

варіація 3

варіація 4

Варіації – музична форма, де звучить тема та її різновиди.

МИ – НАЩАДКИ КОЗАКІВ

Музика *Анни Олєйнікової* Вірші *Інни Чайченко*

Гра-імпровізація «Музична форма» (робота у групах).

Варіант 1. Придумайте до вірша мелодію танцювального характеру. Створіть варіації на цю тему: соло, в ансамблі, з ритмічним супроводом. Варіюйте також темп, гучність, ритм.

**Це мистецтво звуть отак: славний бойовий гопак.
Гоп-гоп, гопачок, затанцює козачок!**

Варіант 2. Створіть козацький марш у формі рондо. Для епізодів придумайте контрастні мелодії: декламаційну (реп) та наспівну.

Тема (хор): Ми – козаки, вільні люди, мужні і відважні всюди.

Епізод 1. Оселедець – не рибина, а козацькая чуприна.

Епізод 2. Одяг в нас – це шаровари, маєм їх аж по дві пари.

Пограйте з друзями у гру «Оживіть скульптуру». Грайте ролі козаків.

10–11. КОЗАЦЬКОМУ РОДУ НЕМА ПЕРЕВОДУ

Часи козацтва – яскрава сторінка героїчного минулого українського народу. Кожен в Україні знає, хто такі козаки. Слово «козак» означає «вільний воїн». Про цих мужніх людей написано багато книжок, картин, їх оспівано в піснях і віршах, їм присвячено фільми, зокрема анімаційний серіал.

М/ф із серіалу «Козаки» (фрагмент).

Розпізнай на ілюстраціях героїв мультфільму – козаків Ока, Грая і Тура. Зверни увагу, як вони відрізняються за характером і зовнішністю. Пригадай, що ти вже знаєш про українських козаків.

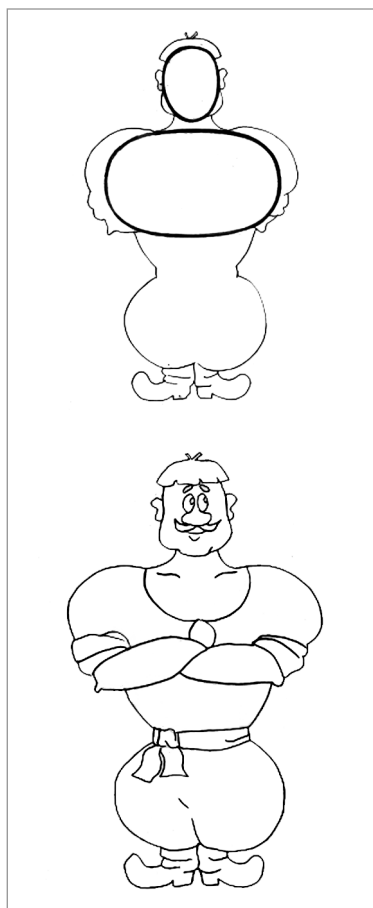
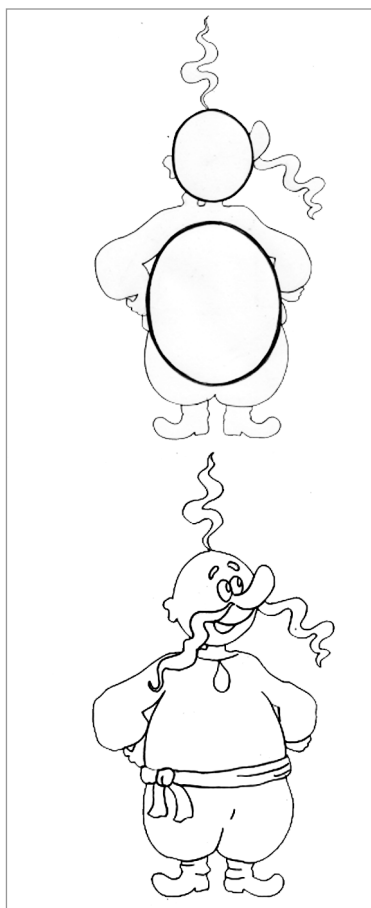

Розглянь зображення козаків. Яке з них належить до круглої скульптури, а яке – до рельєфу? Який із пам'ятників за характером відповідає козацькому маршу?

Намалюй одного з козаків – героїв мультфільму (кольорові олівці, фломастери).

Виготов сувенір-магніт з веселим козаком і розфарбуй його (солоне тісто або глина, гуаш).

На дозвіллі подивись мультфільми із серіалу про козаків. Вигадай із друзями сюжет нового фільму про сучасні пригоди Ока, Грая і Тура. Якщо є бажання – проілюструй його кадрами-малюнками.

12. НАША СЛАВА, КРАСА І ВЕЛИЧ

Українці завжди пам'ятають тих, хто приніс славу нашій рідній країні. Таким відомим людям встановлюють пам'ятники, їх зображують на монетах, марках, адже вони – велич і гордість нашої держави. Серед таких постатей – автор музики Державного гімну України Михайло Вербицький.

У всьому світі відома співачка європейської оперної сцени Соломія Крушельницька. Її чудовий голос зачаровував людей на всіх континентах.

Чемпіон світу борець Іван Піддубний та багато інших українців примножили спортивну славу нашої держави.

Українські народні пісні у виконанні Соломії Крушельницької *(на вибір)*.

Тарас Керичок. Пісня-марш «Спортивний дух».

Поміркуй, чому голос відомої співачки вражав слухачів багатьох країн. Схарактеризуй музику пісні-маршу. Поцікався, які види єдиноборств включено до змагань з *хортингу*.

Поясни, як ти розумієш народну мудрість «*Українці співають цілий рік і весь вік*».

Хортинг – національний вид спорту України (від назви острова Хортиця – історичного центру українського козацтва).

Разом із друзями виконайте ритм вірша «соло – усі разом». Оберіть соліста (солістку).

Лине пісня з глибини віків

про безсмертну славу козаків.

Ми – спортсмени,

хортинг нас з'єднав.

Долучись і ти до наших лав.

ГІМНАСТИКА РАНКОВА

Музика Михайла Облещюка Вірші Раїси Обшарської

Ой, я-ка чу - до - ва гім - нас - ти-ка ран - ко - ва. Вго - ру ру - ки

пі - дій-ма-єм, при - сі-да-є - мо, стри-ба-єм, роз-ви-ва-є - мо пос-та-ву,

під-рос-та-є - мо на сла-ву. Все це ро-бим за-люб-ки. Ми - ве-се - лі,

ми ве - се - лі діт - ла - хи.

Знайди в нотному записі пісні ноти з крапками. Пригадай, що вони означають.

Обговори з друзями роль хортингу у фізичному розвитку і духовному вдосконаленні людини. Дізнайся з додаткових джерел про дитячо-юнацьку гру «Хортинг-Патріот».

12. НАША СЛАВА, КРАСА І ВЕЛИЧ

Героями України є не лише славнозвісні козаки і мужні воїни, а й космонавти, пожежники, які, рятуючи людей, ризикують власним життям. Їм встановлюють пам'ятники. У пам'ятниках, на пам'ятних монетах і марках ушановують також художників, майстрів декоративного мистецтва, які є гордістю нації.

Роздивись ілюстрації і поясни, яке із зображень є рельєфом.

У художніх творах митці часто розміщують елементи композиції, однакові за формою, кольором та розміром, *симетрично*.

Симетрія – це розміщення однакових частин композиції відносно центральної лінії – *осі симетрії*.

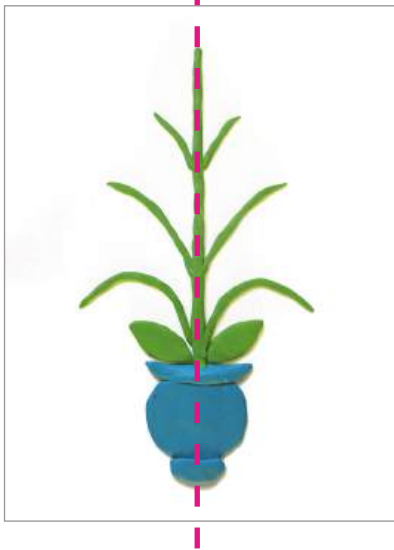
Образотворча грамота

Рельєфні зображення бувають різними: *горельєф* (зображення виступає над площиною більше ніж на половину об'єму скульптури) і *барельєф* (зображення виступає менше ніж на половину).

Створи барельєф «Дерево життя» (картон, пластилін). За бажання окремі деталі, наприклад вазон, виконай у горельєфі.

вісь симетрії

Переглянь відео учнів «Казковий світ Марії Приймаченко». Досліди, чиї портрети зображено на українських паперових гривнях. Чи є з-поміж них художник?

13. НОВОРІЧНИЙ КАЛЕЙДОСКОП

Здавна українські дітлахи, затамувавши подих, чекали новорічного добродія Святого Миколая з подарунками (іноді він приходить з різочкою – до пустунів і неслухів). Дідусь Мороз – це добрий «гість» з інших країн, а в наших пращурів Мороз-Морозенко – лютий повелитель холоду, віхоли та криги.

Святковим символом українців на Новий рік був дідух – сніп, символ урожаю та багатства. Звичай прикрашати новорічну ялинку іграшками прийшов до нас із Європи.

Придумай новорічну історію за картиною.

Santa Baby (у виконанні ManSound). Нова радість стала (у виконанні Пікардійської Терції). Carol of the Bells (у виконанні Pentatonix).

НОВОРІЧНА ПІСНЯ

Музика і вірші *Наталії Май*

За вік-ном, за вік-ном па - да - ють сні-жин-ки. Ти, ма - ту - сю, сте-ли
І я - лин - ку гур-том бу-дем при-кра-ша - ти. Но-вий рік, Но-вий рік

Приспів

бі - лу ска-тер-тин - ку. Но-вий рік, Но-вий рік вже у на-шій ха - ті!
вже у на-шій ха - ті

Но - вий рік, Но - вий рік вже у на - шій ха - ті!

Чим у твоїй родині прикрашають оселю на різдвяно-новорічні свята? Ставлять дідух чи ялинку?

Алла Мігай. Ялиночка.

Музично-хореографічна гра «Веселе свято».
Імпровізуйте рухи та інструментальний супровід до пісні про ялиночку.

К/ф «Пригоди С Миколая», м/ф «Герої в масках. Гекко рятує Різдво» (фрагменти).

На дозвіллі переглянь разом з родиною фільм-казку «Подорож до Різдвяної зірки» або новорічне фентезі «Тільки диво».

13. НОВОРІЧНИЙ КАЛЕЙДОСКОП

Різдвяно-новорічні подарунки приносять дітям чарівники. В Україні – це Святий Миколай, а в Америці, Канаді й Австралії – **Санта-Клаус**. Американський і канадський чарівник мандрує на оленях, а австралійський любить серфінг. До голландців і бельгійців **Синтаклаас** разом з помічником **Чорним Пітом** дістається на пароплаві, потім їде на білому коні. Через димохід Піт залазить у будинки й кладе в черевички подарунки. Так само через дахи проникають у дім чеський **Мікулаш** і його французький колега **Пер Ноель**. До італійських діточок прилітає на мітлі добра фея **Бефана**. А ім'я шведського дідуся **Юля Томтена**, що нагадує гнома в червоному ковпаку, перекладається як «Різдвяний гном». І це ще не всі новорічні чарівники!

Обери чарівника, якого ти хочеш запросити на новорічне свято.

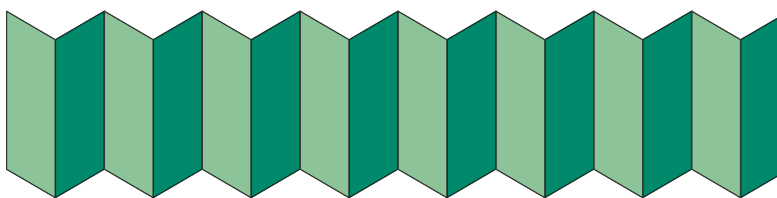
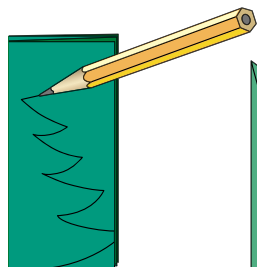
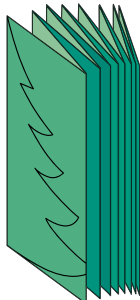
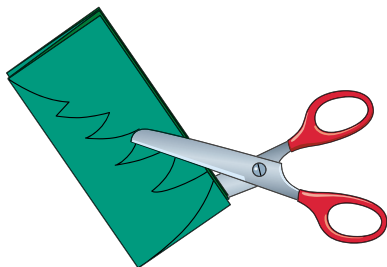
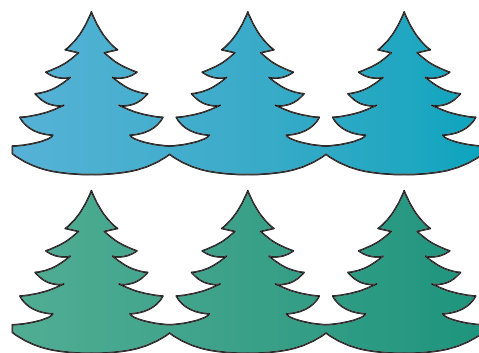

Лясолька і Барвик отримали листівки від європейських друзів. За зображеннями новорічних чарівників здогадайся, з якої вони країни.

Варіант 1. Виготов новорічну витинанку для своїх друзів. Папір при витинанні складають удвоє, учетверо, увосьмеро.

Варіант 2. Створи різдвяно-новорічний скрапбукінг (декорований альбом). Використай його для святкових фотографій. Надішли світлини друзям із різних країн.

Придумай цікаве новорічне привітання рідним, яке можна створити за допомогою комп'ютера.

14. НОВОРІЧНИЙ КАЛЕЙДОСКОП (продовження)

Відомо, що наші далекі предки зустрічали Новий рік... на-весні! Це свято називали Новоліттям, воно супроводжувалося величальними обрядами, поздоровленнями та іграми з масками («Маланка», «Коза»). Саме тому в багатьох щедрівках згадується про приліт пташок (пам'ятаєш, у «Щедрику» йдеться про приліт ластівочки?). Згодом святкування Нового року перенесли на звичний для нас час.

«Добрий вечір тобі, пане господарю» (у різному виконанні).

Хто виконує пісню? Яке виконання сподобалося найбільше?

На Різдво українці колядують, а на Новий рік – щедрують, бажаючи здоров'я і добробуту. На Різдво діти і дорослі одягають маски й ходять по хатах, виконуючи різні обряди, наприклад «Водіння Кози». На одному з колядників вивернутий кожух, а на голові – маска з рогами. Чим не справжня Коза?

Знайди на ілюстраціях серед колядників «Козу» в кожусі та з маскою.

ГО-ГО-ГО КОЗА

Українська народна пісня

Спробуй співати мелодію пісні-гри, називаючи ноти. Зіграй цю мелодію на дзвіночках чи металофоні. Інсценізуйте з однокласниками й однокласницями пісню-гру «Го-го-го коза». Розподіліть ролі.

На свята співай колядки та щедрівки сусідам, родичам.

14. НОВОРІЧНИЙ КАЛЕЙДОСКОП. (продовження)

Новорічна іграшка має свою історію. За легендою, перша скляна ялинкова кулька з'явилася в Німеччині. Як це сталося? Одного року видався неврожай яблук, а саме ними завжди прикрашали ялинку. Тоді люди прийшли до складувів з проханням зробити яблука для свята зі скла. Відтоді кульки з-поміж ялинкових прикрас поширилися найбільше.

Але однотонні кульки на ялинці виглядають не надто цікаво. «Оживити» їх можна розписом та іншими прикрасами.

Розглянь новорічний скляний «калейдоскоп» і визнач, на яких прикрасах є орнаменти.

Орна́мент – це візерунок, побудований на ритмічному повторенні елементів.

Хто правильно утворив орнамент для ялинкових іграшок – Барвик чи Лясолька?

Варіант 1. Виріж кружечок з кольорового картону – це форма новорічної кульки. Намалюй несиметричний візерунок для ялинкової кульки та прикрась її дрібно нарізаною фольгою (клеї ПВА).

Варіант 2. Виріж кружечок з кольорового картону – це форма новорічної кульки. Намалюй орнамент для ялинкової кульки та прикрась її блискітками (клеї ПВА).

Створіть колективне панно з виготовленими іграшками.

ПЕРЕВІР СВОЇ ДОСЯГНЕННЯ

Завдання *Лясольки*

1. Які твори ти зарахуєш до ліричних, а які – до героїчних?

С. Прокоф'єв. Вальс із балету
«Попелюшка»

Є. Адамцевич.
«Запорозький марш»

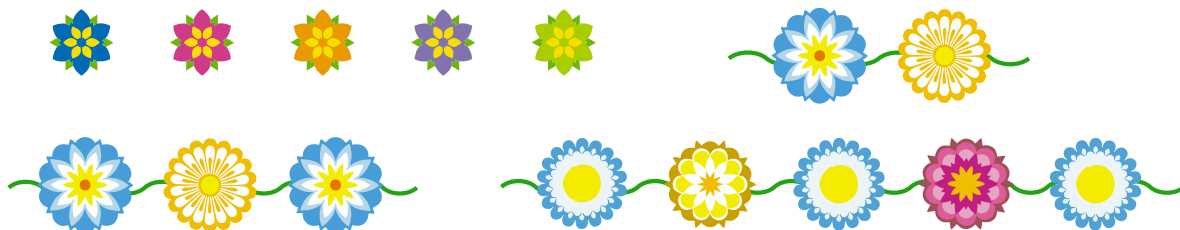
С. Борткевич.
«Принцеса на горошині»

Т. Керичок.
«Спортивний дух»

2. Назви музичні інструменти, які входять до складу духового оркестру.

3. За схемами назви відомі тобі музичні форми.

4. Розгадай ребус і назви слово, що означає основу мелодії.

Завдання **Барвика**

1. Чим портрет відрізняється від натюрморту та пейзажу?
2. Визнач із-поміж зображень рельєф та круглу скульптуру.

3. У якому з творів чітко проглядається лінія горизонту?

4. Поясни, як ти розумієш симетрію в мистецтві.

Завдання **Лясольки** та **Барвика**

1. Наведи приклади форм у мистецтві.
2. Розклади слова у відповідні мистецькі скрині.

скульптура

оркестр

штрихи

хор

концерт

орнамент

темп

композиція

ритм

3. Добери в підручнику ілюстрації до музичних творів.

ManSound. «Santa Baby»

Ф. Пелегрино. «Парад героїв»

4. Який із музичних творів підходить до ранкової зарядки?

II. Фантастичні та комічні персонажі в мистецтві

15. МАНДРІВКА У СВІТ ФАНТАСТИКИ

Усі діти – фантазери! Ти, мабуть, також любиш вигадувати, читати книжки й переглядати фільми про неймовірні історії?

Познайомся з новим другом Лясольки та Барвика. Це – робот Мед-Арт, прибулець із фантастичної країни Уявляндії. За допомогою сучасних засобів медіа він перенесе нас у різні мистецькі світи – реальні чи віртуальні (уявні). Робот уміє малювати, танцювати, грати на музичних інструментах.

Чому зовуся я Мед-Арт? Бо я в мистецтві – профі. Та я ще й гаджет, я ще й смарт, я поведу вас із-за парт в світи мистецтв чудові.

Пісня робота СЕ-Е («Oh, Oh, Oh, Watch SE-E go»). *Микола Римський-Корсаков*. Політ джмеля (у виконанні дівчинки-піаністки Чен Анке і робота Тео Троніко).

Як ритм пісні передає характер робота, його механічні рухи? Схарактеризуй виконання твору «Політ джмеля».

Гаджет – технічна новинка у вигляді електронного пристрою.

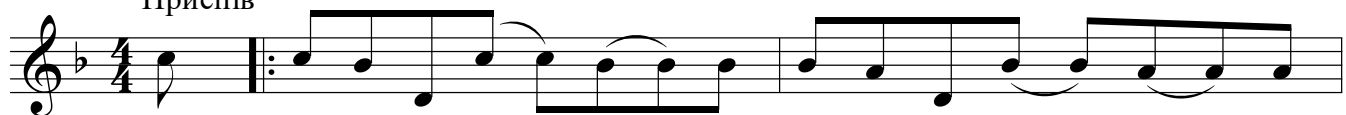
Роботи-музиканти здатні творити дива. Вони грають на інструментах, імпровізують або створюють власні композиції.

ПЛАНЕТА ДИТИНСТВА

Музика і вірші *Діани Пташинської*

Приспів

Пла - не - та ди - тин - ства, пла - не - та ди - тин - ства, по -
не - та ди - тин - ства, ве - се - ла й бар-вис__ та,__ про -

ча - ток ман - дрів - ки в нез - ві - да - ну даль, пла
ща - ти - ся з не - ю__ нам__ трі-шеч-ки жаль

Музична грамота

Сила звучання в музиці – *динаміка* позначається:

піанісимо	піано	мецо- піано	мецо- форте	форте	фортисимо
<i>pp</i>	<i>p</i>	<i>mp</i>	<i>mf</i>	<i>f</i>	<i>ff</i>
дуже тихо	тихо	помірно тихо	помірно голосно	голосно	дуже голосно

На дозвіллі послухай музику у виконанні роботів-музикантів.

15. МАНДРІВКА У СВІТ ФАНТАСТИКИ

Чимало несподіваних відкриттів чекає на тебе в країні роботів Уявляндії. Мед-Арт познайомить з роботами-художниками. Вони вміють малювати різні композиції, зокрема портрети, схожі на людей, яких зображують.

Малювання робота-художника.

Електронний конструктор робот-художник може малювати одночасно трьома різнокольоровими фломастерами. Він рухає своїми механічними «руками» і створює на папері різнокольорові візерунки. Таку композицію можна доповнювати власними художніми деталями.

Різноманітні роботи-іграшки надзвичайно популярні. Багато дітей захоплюються трансформерами, роботами-динозаврами, залюбки гасають на електроскутерах.

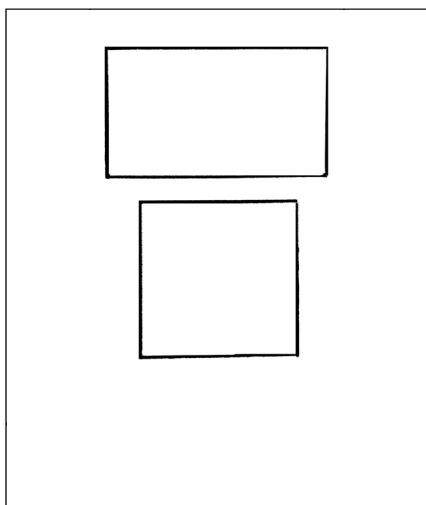
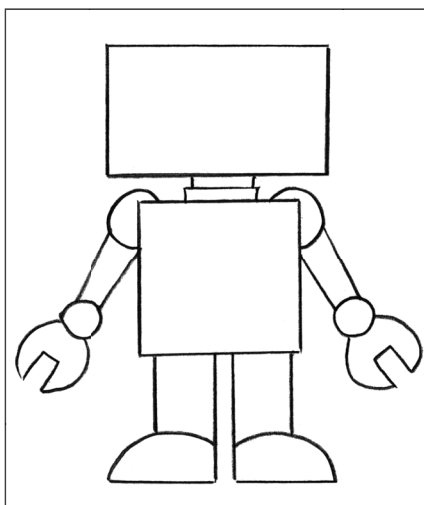
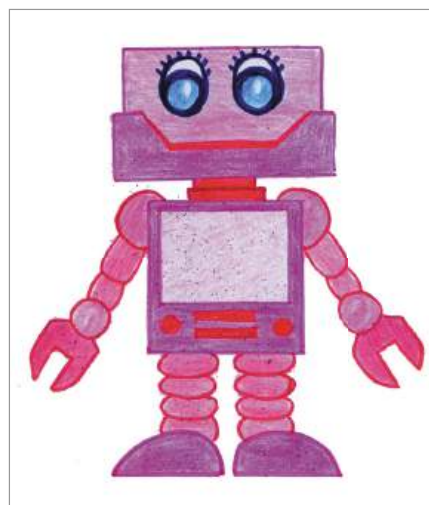
Роздивись роботи-іграшки. Який з них тобі найбільше подобається і може стати другом?

Творці анімаційних ігор і мультиків нерідко зображають позитивних героїв-роботів схожими на людей. Робота-іграшку можна виготовити з простих побутових матеріалів: картонних коробок, пластикових пляшок і стаканчиків, кришок, трубочок від соку тощо. Треба тільки ввімкнути фантазію і не забути про гарний настрій!

Уяви себе геймером (знавцем комп'ютерних ігор) і намалюй робота з простих форм для комп'ютерної гри (кольорові олівці).

На дозвіллі разом із друзями виготовте з побутових матеріалів роботів і трансформер-всюдихід для фантастичних подорожей. Придумайте гру з ними.

16. МАНДРІВКА У СВІТ ФАНТАСТИКИ (продовження)

У минулому вигадані герої мандрували світом на килимі-літаку, повітряній кулі. Баба-Яга літала на ступі, Карлсон – завдяки пропелеру на спині. А персонажі сучасних мультфільмів гасають на трансформерах, електроскутерах і зорельотах.

Петро Чайковський. Баба-Яга. Юрій Весняк. Карлсон.

Який характер музики? Якими ти уявляєш фантастичних персонажів Бабу-Ягу і Карлсона? Хто виконує ці твори? Картина реалістична чи фантастична? Поясни.

М/ф «Карлсон, який мешкає на даху» (Швеція, *фрагменти*).

Ансáмбль – група музикантів із двох і більше виконавців, які виконують музику разом.

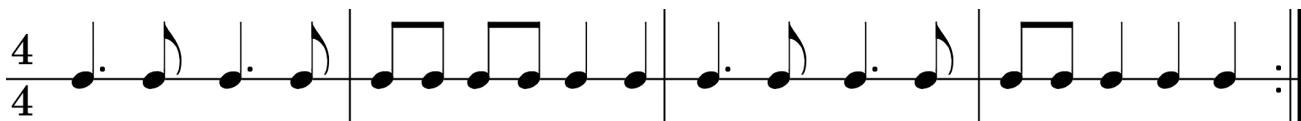

Варіант 1. Придумай мелодію та виконай її із супроводом.

Моторчик свій я заведу, шукать пригоди полечу.

Варіант 2. Згадай, як виконується нота з крапкою. Виконай ритм польоту Карлсона з Малюком над містом.

Окрім виконання соло, музику можуть співати або грати на інструментах кілька виконавців: два – *дует*; три – *тріо*; чотири – *квартет*.

ДУЕТ

TPIO

KBAPTET

Разом із друзями утворіть різні види ансамблів – дуети, тріо, квартети. Виконайте в ансамблі улюблену пісню із супроводом.

Пісня «Друзі-мандрівники» (автор віршів *Галина Британ*).

На дозвіллі досліди різні нотні записи в підручнику, віднайди ноти з крапками.

16. МАНДРІВКА У СВІТ ФАНТАСТИКИ (продовження)

Фантазувати в образотворчому мистецтві складніше, ніж описувати уявні події словами. Як і письменники, художники-фантасти вигадують незвичні події, придумують неймовірні зображення. Такі фантастичні картини занурюють у світ неможливого, показують нереальну красу, якої не побачиш у житті.

Що відбувається на картині? Події реальні чи фантастичні? Де й коли вони відбуваються? Що незвичного в зображенні людей, тварин, рослин? Що тобі сподобалося найбільше? Яку музику можна уявити? Запропонуй свою назву картини.

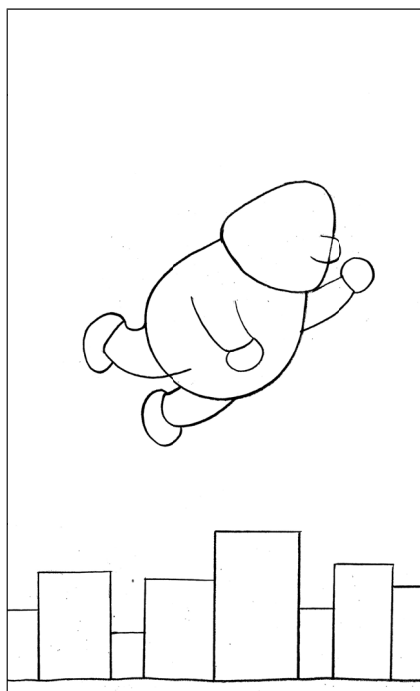
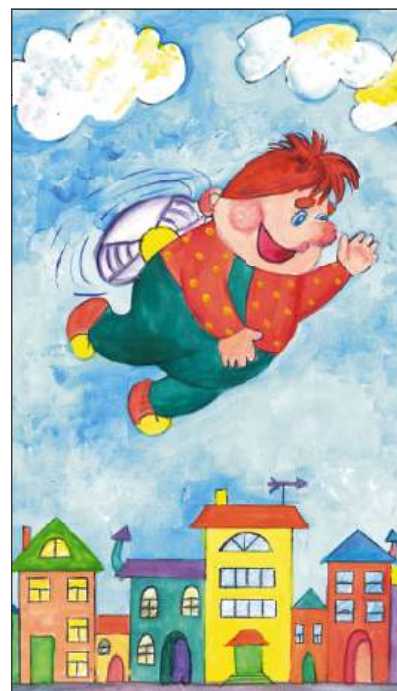

Поміркуй, хто з наших героїв вдаліше намалював ескіз до композиції з Карлсоном, що літає над будинками. Поясни свою думку.

Намалюй композицію «Політ Карлсона над містом» (гуаш чи кольорові олівці й фломастери). Намагайся передати рух товстунчика.

На дозвіллі придумай розповідь про цікаві пригоди Карлсона і Малука.

17. ЧАРІВНІ ДИВА

Фантастичне виникнення повелительки льодового королівства данський казкар Г. К. Андерсен описав так: «За вікном пурхали сніжинки; одна з них, найбільша, почала рости, рости, поки нарешті не перетворилася на жінку, закутану в білий тюль, зітканий ніби з безлічі сніжних зірочок. Вона була дивовижно гарна, вся із сліпучо-білого льоду і все-таки жива! Очі її виблискували, як зорі, але в них не було тепла...».

Жанна Колодуб. Троль. Герда. Снігова Королева (з альбому «Снігова Королева»).

Опиши музичні «портрети» страхітливого і злого Троля, доброї та милої Герди, холодної та байдужої Снігової Королеви. А як у музиці відтворено рухи лихого Троля? Добери слова для характеристики музики Герди і Королеви – реальної героїні і фантастичної:

стримана

велична

холодна

мрійлива

лагідна

ніжна

М/ф «Снігова Королева» (фрагмент).

БАБА СНІГОВА

Музика і вірші *Михайла Ровенка*

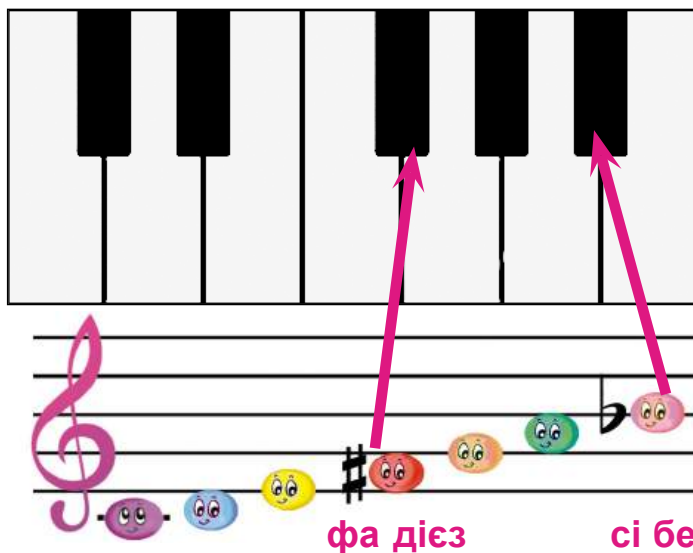

Виконай пісню, стежачи за нотним записом. Чи всі знаки тобі відомі?

Музична грамота

Нотки-сестрички люблять грати в музичні ігри-перетворення з братами-чарівниками Дієзом, Бемолем і Бекаром. Коли перед ноткою постане Дієз $\sharp$, вона починає звучати вище. Коли на цьому місці опиняється Бемоль $\flat$, то звучання стає нижчим. А Бекар $\natural$ завжди знімає чари своїх братів Дієза і Бемоля.

Переглянь ноти пісень у підручнику і знайди в них знаки дієз і бемоль.

17. ЧАРІВНІ ДИВА

Фантастичні персонажі нерідко мешкають у незвичайних палацах і будинках. Уявімо, з яких матеріалів їх можна побудувати. Ось, наприклад, Снігова Королева живе у крижаному замку. Але такі дивні будиночки можна побачити не лише в казках. Щороку в різних країнах світу проходять фестивалі споруд з льоду! І це справжнє зимове диво!

? Розглянь на світліні крижані споруди. З яких геометричних форм вони складаються?

Геннадій Сасько. Крижаний палац Снігової Королеви.

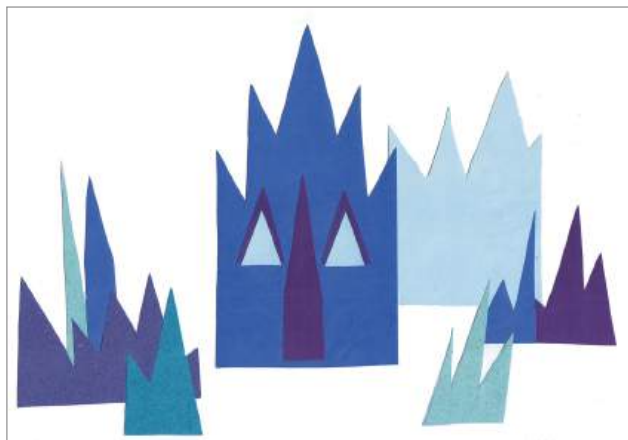
? Лясолька склала на площині фантастичну споруду з геометричних фігур. Які фігури вона використала?

Намалюй чи створи з кольорового паперу крижаний палац Снігової Королеви. Пригадай і використай для тла відомі тобі художні техніки.

Варіант 1 (аплікація, роздмухування фарб із трубочки)

Варіант 2 (акварель, техніка набризку)

У вільну хвилину спробуй створити фантастичні замки з геометричних фігур на комп'ютері.

З допомогою батьків пошукай в інтернеті цікаві споруди з льоду та снігу, які виготовляються на зимових фестивалях у різних містах України.

За бажання подивись виставу «Снігова Королева» на шкільній сцені, використовуючи мережу інтернет.

18. ЧАРІВНІ ДИВА (продовження)

Узимку все довкола прикрашається казковим білим мереживом. Деревя вдягаються в пухнасті снігові кошушки. Сріблястими зірочками виблискують сніжинки. Це все – фантастичні дива від Снігової Королеви.

Олександр Шимко. Балет «Снігова Королева» (фрагменти).

Схарактеризуй хореографічні «портрети» Кая і Герди; Снігової Королеви. Які засоби виразності використовують різні митці:

- композитор (регістр, тембр, динаміка, інтонації);
- хореограф (танцювальні рухи, жести);
- театральний художник (костюми, декорації)?

 Варіант 1. Виконай першу мелодію в помірному темпі *mp*, другу – повільно *f*.

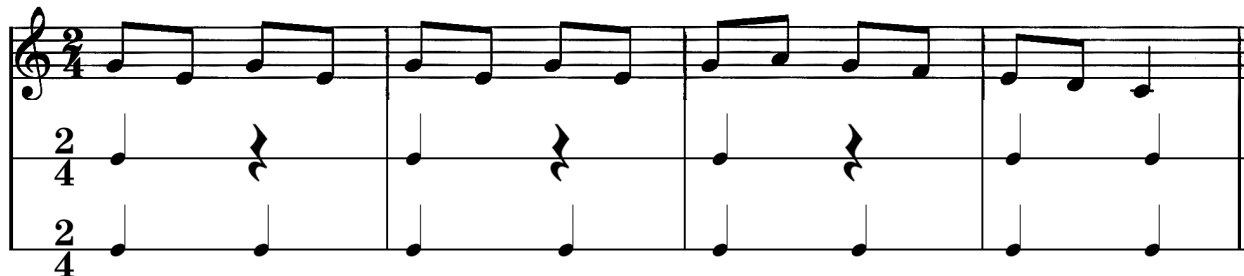

Сріб - ні де - ре - ва, сріб - не гіл - ля,
сріб - лом пух - нас - тим вкри - та зем - ля.

Ре - ве, сви - ще за - ві - рю - ха, по лі - су за - ви - ло,
як те мо - ре, бі - ле по - ле сні - гом по - ко - ти - лось.

Варіант 2 (робота у групах). Разом із друзями створіть контрастні звукові картини зими. Домовтеся про темп і динаміку виконання.

Темп

Динаміка

Хореографічна грамота

Виразні рухи танцівників балету називаються *па* («крок»). Танцювати на носочках балеринам допомагають *пуанти* – взуття з тканини. Пишна коротка спідниця танцівниць балету, виготовлена з легких тканин, називається *пачка*.

 З допомогою батьків створи диво-портрет Снігової Королеви у програмі для гіф-анімації (відблиски на одязі й прикрасах, сніжинки та ін.).

18. ЧАРІВНІ ДИВА (продовження)

І це – будинки? Не треба дивуватися, адже форми споруд бувають вельми оригінальними. У таких будиночках, імовірно, спочатку оселилася чарівниця Фантазія зі своїми подружками – Уявою і Видумкою. А зараз поряд з ними живуть і люди.

Які форми є основою цих споруд? Вигадай для них цікаві назви.

Мабуть, тобі траплялися будинки, прикрашені великими малюнками. Це – **мурáli**. Розглянь їх на світлинах.

Архітектúra – мистецтво створення споруд, вулиць, площ, парків.
Архітéктор – людина, яка проектує різні споруди.

Варіант 1. Намалюй фантастичний будинок, який буде позитивно впливати на здоров'я своїх мешканців завдяки гармонії (злагодженому поєднанню) форм і красі оздоблення (кольорові олівці, фломастери).

Варіант 2 (робота у групах). Виконайте фантастичну споруду з лего-конструктора.

Поцікався, які мурали є в Україні. Пофантазуй, яким муралом можна прикрасити стіни твоєї школи, будинку, у якому ти хочеш жити в майбутньому.

19. У СВІТІ РЕАЛЬНОГО ТА УЯВНОГО

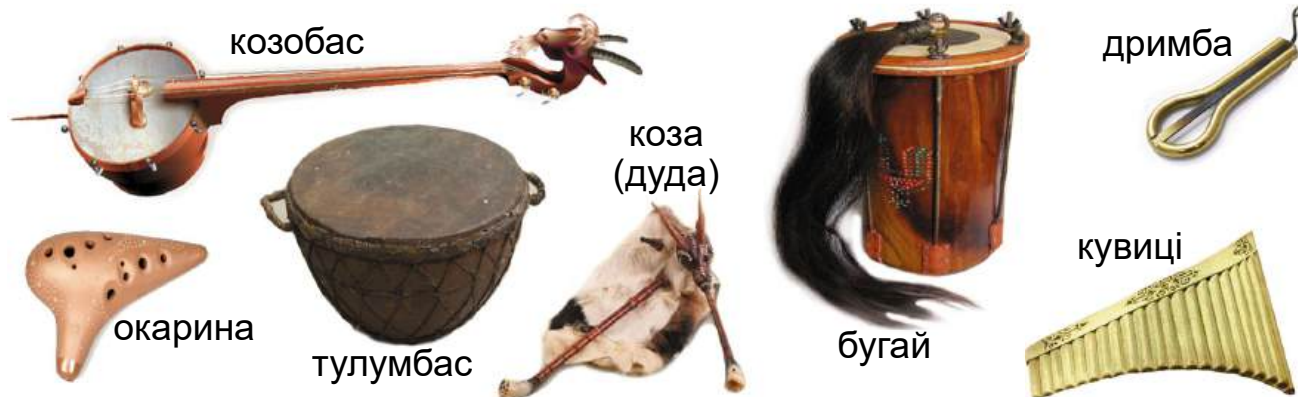

Твори мистецтва часто народжуються за допомогою багатії фантазії митців. Художники дивують поєднанням реального та уявного, а музиканти – незвичайним сполученням звуків і тембрів.

Уяви, яка музика може звучати на картинах Марії Приймаченко.

В *оркестрі українських народних інструментів* можна почути незвичайні інструменти. Вони з'явилися завдяки народній уяві. З-поміж них трапляються навіть хліборобські коси.

«Створюємо оркестр» (у виконанні НАОНІ, *фрагменти*).

ЩЕБЕТАЛА ПТАШЕЧКА

Українська народна пісня

Ще - бе - та - ла пта - шеч - ка під ві - ко - неч - ком,
спо - ді - ва - лась пта - шеч - ка вес - ни з со - неч - ком.

Перед виконанням простеж за нотним записом рух мелодії. Співай, не напружуючи голосу. Експериментуй, змінюючи темп. Поміркуй, до яких календарно-обрядових пісень належить цей твір. Поясни.

Музична грамота

Темп – швидкість виконання музики.

Adagio (повільно)

Andante (помірно)

Allegro (швидко)

Presto (дуже швидко)

Руханка. «Бедрик» (із циклу «З любов'ю до дітей»).

Створи вдома шумові музичні інструменти з побутових предметів. Започаткуй створення лепбуку «Музичні інструменти та оркестри».

19. У СВІТІ РЕАЛЬНОГО ТА УЯВНОГО

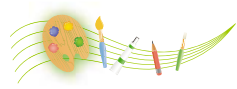
«Навіщо малювати звірів такими, які вони є, – вони і так красиві, а я свої малюю на радість людям» – це слова української художниці Марії Приймаченко. Подивись, як цікаво вона поєднувала на картинах реальне та фантастичне.

? Які кольори використала художниця для створення образу звіра? Чи поєднуються вони в реальному житті? Придумай власну назву картини.

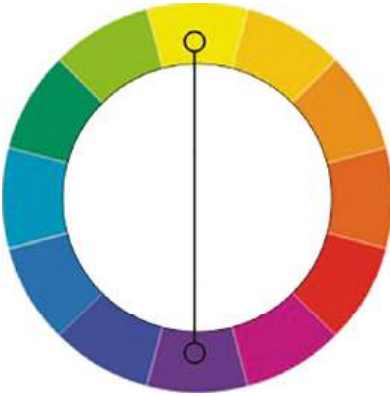
Картини М. Приймаченко мають свої секрети. Перший, і дуже виразний, – це поєднання *контрастних кольорів*. Другий секрет – наповненість кольорового тла картини деталями. Третій секрет майстрині – використання влучних примовок до зображень.

Образотворча грамота

Запам'ятай: кольори, розташовані в колірному колі протилежно один одному, називаються *контрастними*.

Намалюй фантастичну тварину (*гуаш*). Для посилення виразності використовуй контрастні кольори, яскравий декор. Вигадай тваринці незвичайне ім'я.

Варіант 1

Варіант 2

У вільну хвилину добери до своїх зображень цікаві підписи-примовки.

Спостерігай і знайди поєднання контрастних кольорів у природі, предметах побуту, одязі.

20. У СВІТІ РЕАЛЬНОГО ТА УЯВНОГО (продовження)

Деякі музичні твори композитори називають *фантазіями*. Слухаючи їх, ти можеш «намалювати» у своїй уяві будь-що незвичайне – фантастичне.

Микола Стецюн. Лірична фантазія «Калинонька» (фрагмент).
Українська в'язанка (у виконанні НАОНІ).

Тембри яких українських народних інструментів ти впізнаєш?

бандура

сопілка

баян

домра

цимбали

скрипка

кобза

Вільям Джозеф. Фантазія (у виконанні скрипки з оркестром).

Що можна уявити, слухаючи фантазію у виконанні оркестру? Розкажи про свої враження. Порівняй темброве звучання цього оркестру зі звучанням оркестру українських народних інструментів.

Гра «Репетиція оркестру». Разом з однокласниками та однокласницями виконайте фантазію на тему української народної пісні «Щебетала пташечка». Оберіть диригента і соліста, який буде виконувати мелодію на ксилофоні або іншому інструменті. Визначте чотири групи виконавців. Проведіть репетицію: соліст грає мелодію з кожною групою оркестру окремо. Змінюйте темп і гучність за вказівкою диригента. Наприкінці виконайте партитуру *туті*.

Туті – виконання музики повним складом оркестру.

ЩЕБЕТАЛА ПТАШЕЧКА

Українська народна пісня

Рухливо

The musical score is written for five instruments, each on a separate staff. The first staff is for a xylophone, the second for a triangle, the third for maracas, the fourth for a tambourine, and the fifth for a drum. The music is in 4/4 time and features a lively melody with various rhythmic patterns and rests.

М/ф «Фантазія» (студія Волта Діснея, *фрагмент* «Учень чарівника» Поля Дюка).

У вільний час знайди в інтернеті й послухай звучання різних оркестрів. Досліди й визнач, до якого виду вони належать: симфонічний, духовий, народних інструментів. У якому оркестрі тобі хотілося б грати? Який музичний інструмент для цього потрібно опанувати?

20. У СВІТІ РЕАЛЬНОГО ТА УЯВНОГО (продовження)

Фантазія митців не має меж, саме завдяки їй вони створюють образи незвичайних істот.

Що незвичайного в зображеннях тварин? Поміркуй, чим відрізняються фантастичні зображення від реальних.

Для створення нереальних декоративних зображень митці застосовують *стилізацію*.

Стилізація – узагальнене (спрощене) зображення предмета.

Здавна народні умільці створювали іграшки-забавки для дітей. Їх виготовляли з глини, дерева, соломи, тканини і навіть сиру! Обов'язково декорували – прикрашали орнаментами чи візерунками. Форма і декор народних іграшок завжди стилізовані.

сир

дерево

солома

нитки

глина

Сучасні майстри створюють нові образи, деякі з них мають вигляд незвичайних істот.

Виліпи іграшку – фантастичну тваринку (*пластлін, глина, солоне тісто*). Застосуй один зі способів ліплення:

- складання цілої форми з окремих частин;
- витягування форми з цілого шматка пластичного матеріалу.

Декоруй і назви іграшку.

Розпитай у своїх батьків, бабусь та дідусів, якими іграшками вони грались у дитинстві. З яких матеріалів вони були виготовлені, чим оздоблені?

21. КАРТИНКИ З ВИСТАВКИ

Чи може музична п'єса називатися картинкою? На ній же нічого не зображено! Може, якщо ця музика – програмна.

Модест Мусоргський під враженням від виставкових творів художника Віктора Гартмана створив *сюїту* з 10 контрастних п'єс. Він назвав її «Картинки з виставки». Твір відкривається темою «Прогулянка», що повторюється між частинами циклу, ніби відвідувач переходить від картини до картини.

 Модест Мусоргський. Сюїта для фортепіано «Картинки з виставки» («Прогулянка», «Гном», «Тюльрійський сад. Сварка дітей після гри»).

 Які уявні картини виникають у тебе під час сприймання музики? Яким ти уявляєш гнома? Як у музиці відтворено суперечки між дітьми під час прогулянки в саду Тюльрі? Схарактеризуй інтонації, ритм, регістр.

 Роздивись на ілюстрації гномів, різних за характерами й настроями.

 М/ф «Білосніжка і семеро гномів» (студія Волта Діснея, *фрагмент*).

 Сюїта – музичний твір, що складається з кількох частин, поєднаних однією темою.

СЕМЕРО ГНОМІВ

Музика і вірші *Анатолія Житкевича*

Жи-ли на сві-ті се-ме-ро гно-мів. Се-ме-ро муд-рих ас-тро-но-мів.

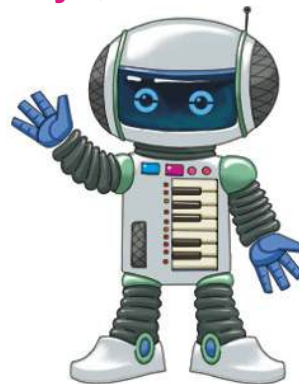

Сі-я-ли зо-рі в без-меж-нім са-ду. Ра-діс-но грали в ча-рів-ну ду-ду.

Проспівай імена гномів з різною інтонацією згідно з характером: **Розумник**, **Буркотун**, **Апчих**, **Сонько**, **Простак**, **Веселун**, **Тихоня**.

Робот Мед-Арт запрошує тебе послухати фрагменти електронної версії «Картинок з виставки» у виконанні на синтезаторі.

Модест Мусоргський. Сюїта для фортепіано «Картинки з виставки» («Прогулянка», «Гном»).

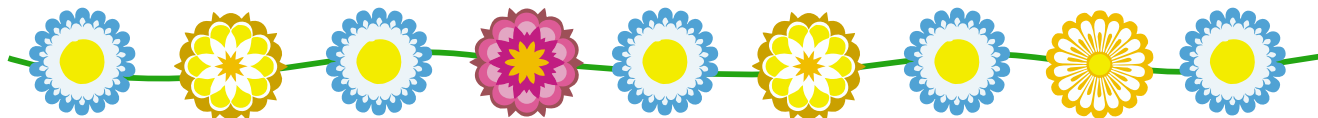

Що незвичного у звучанні твору? Як змінилася музика?

Музична грамота

Сюїта «Картинки з виставки» побудована на основі контрасту п'єс, різних за змістом і характером. Водночас музика набуває наскрізного розвитку завдяки повторенню теми «Прогулянки». Саме вона виконує роль рефрену, як у формі рондо.

На дозвіллі пограйте з друзями у гру-пантоміму «Сім гномів».

21. КАРТИНКИ З ВИСТАВКИ

Чи доводилося тобі бувати на мистецькій виставці? А відвідувати художній музей? Там ти можеш побачити картини, розвішані на стінах, скульптури на підставках, цікаві експонати у вітринах під склом. *Екскурсовод* розповідає про них відвідувачам.

Уяви себе екскурсоводом. Опиши кількома реченнями, що розташовано в залах музею.

Віртуальна екскурсія «Лувр» (*фрагмент*).

Музе́й – заклад, де зберігаються пам'ятки природи та культури, у художньому музеї – твори мистецтва.

Екскурсово́д – людина, яка проводить екскурсії на виставках.

На жаль, не всі діти можуть відвідати художні музеї світу. Але на допомогу прийшли сучасні технології: щоб подивитися шедеври, треба мати гаджет і доступ до інтернету! Разом з Мед-Артом здійснімо віртуальну екскурсію «Герої сучасних мультфільмів». Робот буде нашим екскурсоводом на інтерактивній виставці.

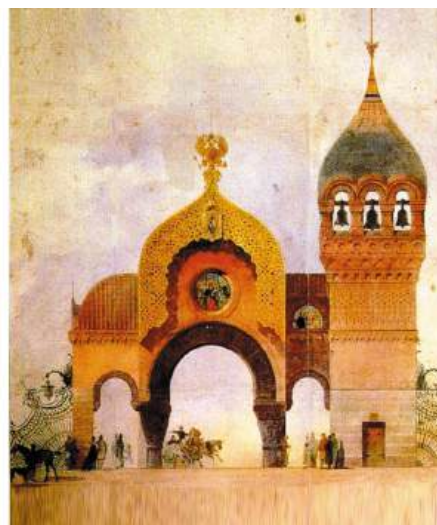
- **Гра «Віртуальна екскурсія» (колективна робота).** Перед вами уявна виставка фантастичних персонажів. Оберіть, хто по черзі буде озвучувати повідомлення робота-екскурсовода про віртуальний експонат. Під час розповіді імпровізуйте, щоб «оживити картину» різними мистецькими засобами (виразною інтонацією, акторською грою – рухами, мімікою, жестами тощо).
- **Намалюй або зліпи фантастичного персонажа з мультфільму, який найбільше сподобався.**
- **З допомогою дорослих створіть комп'ютерну виставку своїх творчих робіт.**

22. КАРТИНКИ З ВИСТАВКИ (продовження)

Продовжуймо мандрувати разом з музичними «Картинками з виставки». На картинах В. Гартмана композитор побачив костюми пташенят до дитячого балету, годинник у вигляді хатинки на курячих ніжках, проєкт воріт у Києві. І ось яка музика народилася під впливом цих зображень.

Модест Мусоргський. Сюїта для фортепіано «Картинки з виставки» у виконанні симфонічного оркестру («Балет пташенят, що не вилупились», «Баба-Яга», «Богатирські ворота»).

М/ф «Картинки з виставки».

Які враження викликає танець пташенят, що щебечуть і незграбно підскакують? Порівняй музичні образи та ескізи. Опиши музику польоту Баби-Яги. Яка тема звучить у фіналі, як вона змінилася?

МЕЛОДІЯ

ТЕМП

ДИНАМІКА

Урочиста	Рухливий	Гучна
Поривчаста	Дуже швидкий	Одноманітна
Схвильована	Повільний	Тиха
Фантастична	Жвавий	Контрастна

Друзі Мед-Арта – інтерактивні пухнастики *хетчималси*, – як і пташенята, з'являються на світ із яйця. Їх можна навчити слухати музику, спілкуватися... Фантазуй!

Музична грамота

Для відтворення в музиці сумних і веселих настроїв композитори використовують різні *лади*. Поширені лади в музиці – **мажор** (світлий) і **мінор** (затемнений).

Лад – узгодженість звуків за висотою.

Виконай поспівки за нотним записом. Поміркуй, яка з них мажорна, а яка – мінорна. Поясни.

Мед-Арт любить слухати музичні картинки в електронному виконанні. Барвику подобається оркестрова версія. А Лясолька віддає перевагу авторському варіанту. Послухай і порівняй. Яка твоя думка?

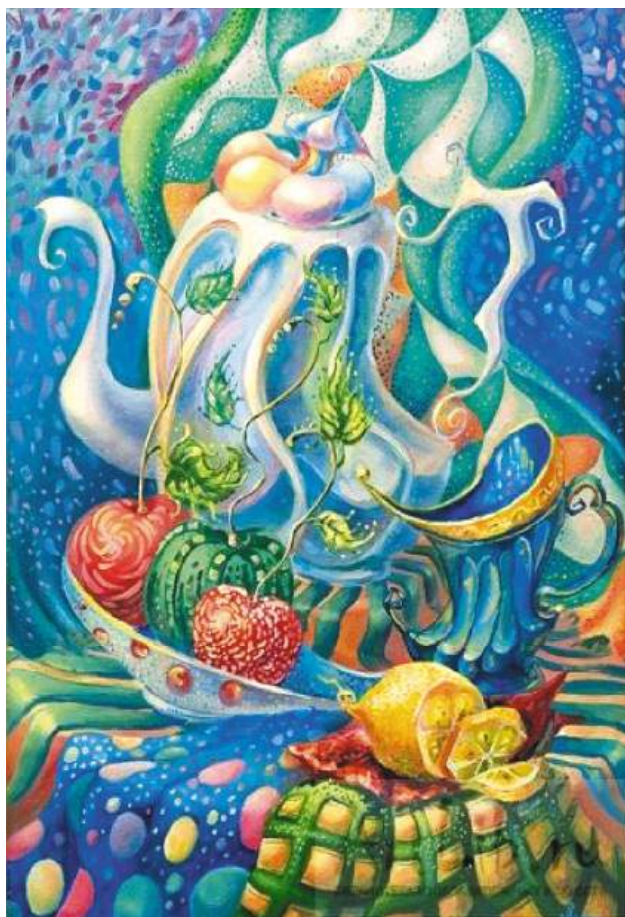
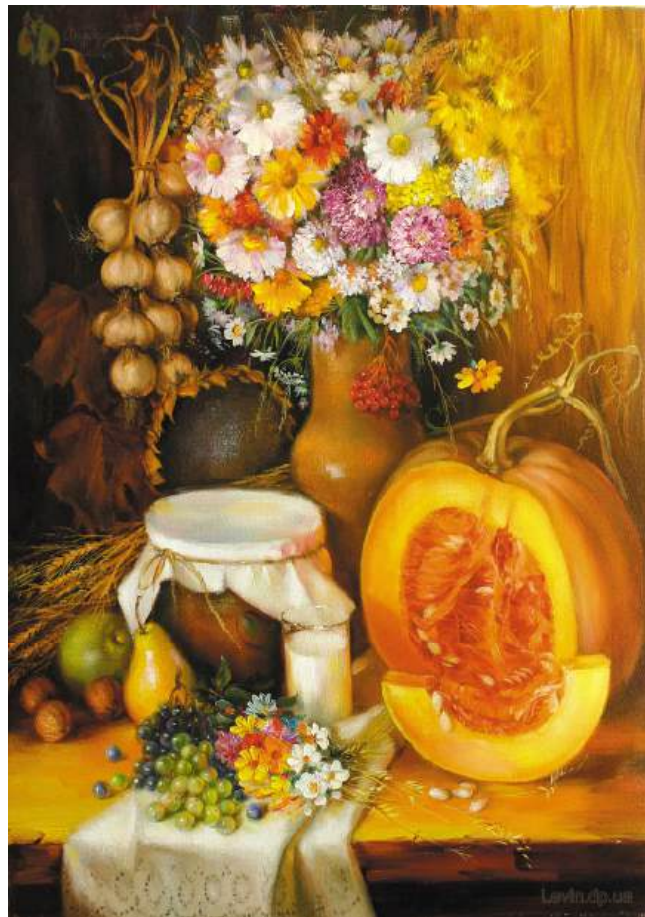

Уяви себе композитором і придумай фантастичний сюжет для балету, персонажами якого стануть хетчималси.

22. КАРТИНКИ З ВИСТАВКИ (продовження)

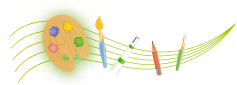
Як живуть казкові герої, де вони мешкають, що вони їдять, які предмети їх оточують? Хіба тебе не цікавили ці питання? Художники-ілюстратори, фантазуючи, нерідко бачать у речах, що нас оточують, щось цікаве, оригінальне. Так виникають незвичайні картини, зокрема натюрморти.

? Розглянь натюрморти. Який із них реалістичний, а який – незвичайний, фантастичний? Які предмети розміщено в центрі кожного натюрморта?

Натюрморт повинен мати композиційний центр, де зображено найбільший або дуже яскравий, найвиразніший предмет.

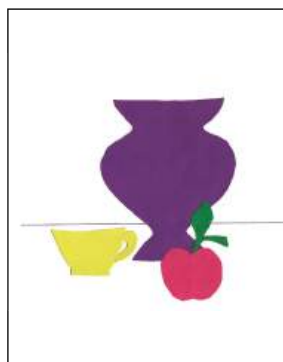

Образотворча грамота

Запам'ятай правила композиції:

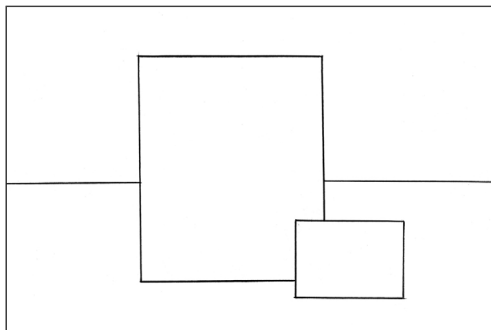
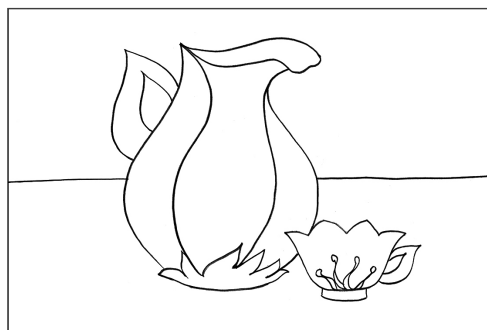
- великі предмети розміщуються позаду менших;
- предмети, що розташовуються ближче, зображуються нижче, ті, що далі, – вище;
- ближчі предмети можуть частково загороджувати віддалені.

Барвик шукає різні композиції для натюрморту. Яка з них правильна?

Створи фантастичний натюрморт (гуаш).

Створи на столі натюрморт із предметів побуту, уяви, що вони ожили. Складіть із другом чи подругою «діалог» предметів натюрмарту.

23. ФАНТАСТИЧНІ ПРИГОДИ У КРАЇНІ ДИВ

Уяви, що разом з Алісою з казки Льюїса Керролла ми потрапили в чарівну країну. Тут кролик розмовляє, а мудрий кіт посміхається. Є ще й чимало фантастичних пригод, чудернацьких витівок і таємниць. Озирнись: що незвичайного ти бачиш?

Джобі Талбот, Крістофер Уїлдон. Балет «Аліса в Країні Див» (фрагменти).

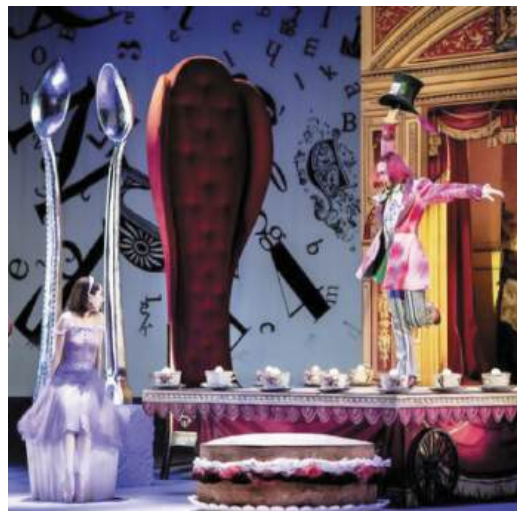
Розкажи про свої враження від балету, звучання оркестру. Що тебе здивувало в постановці танців, акторській грі виконавців? Чи можна назвати цю музику фантастичною? Поясни свою думку.

У виставі важливу роль відіграють не лише декорації та костюми, а й предмети з обстановки на сцені. Наприклад, у балеті про Алісу для чаювання потрібні чашки, чайник, солодоці. На заміну справжнім речам, які потрібні у спектаклі, виготовляють штучні предмети – *бутафорію*. Це – копії, зроблені з дешевих, легких і водночас міцних матеріалів (пластик, картон тощо).

Опиши костюми, декорації, бутафорію на ілюстраціях сцен із балету.

Лясолька вирішила написати мюзикл про Алісу. Разом з однокласниками та однокласницями допоможіть їй створити вокальні портрети героїв казки. Яка з мелодій мажорна, а яка – мінорна? Розіграйте вокальну презентацію персонажів мюзиклу в ролях.

*Барвисті зорі сяють тут з небес,
Країна Див нас кличе до чудес.*

*Я в Задзеркалля залетіла,
Країну Див я там відкрила.*

Поцікався, у яких видах мистецтва відображено фантастичні пригоди героїв книжки Льюїса Керролла «Аліса в Країні Див». Прочитай її.

23. ФАНТАСТИЧНІ ПРИГОДИ У КРАЇНІ ДИВ

Хочеш опинитися на чаюванні разом з Алісою і Білим Кроликом? Тоді нумо на гостини до них у чарівну країну неймовірних пригод!

? Що відбувається на картині? Де це відбувається? Чи є щось незвичайне? Яким посудом користуються герої казки? Як ці предмети прикрашено? Чи можна це зображення назвати фантастичним? А декоративним? Поясни.

М/ф «Аліса» (фрагмент).

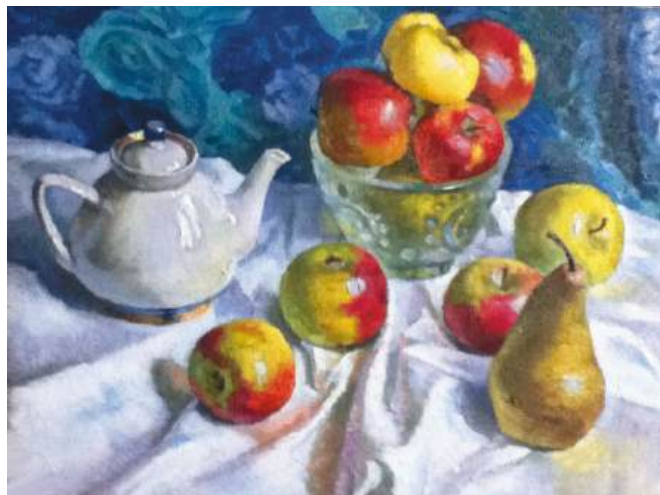

Декоративне зображення – зображення, призначене для оздоблення, стилізоване за формою і кольором.

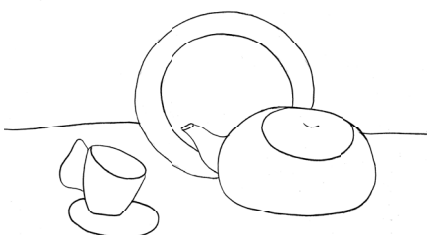

Порівняй два натюрморти. Який із них зображено реалістично, а який – декоративно? У якому з натюрмортів спрощено форму і колір предметів?

Варіант 1. Створи декоративний натюрморт «Запрошення до чаю» (фломастери або олівці).

Варіант 2. Виліпи бутафорію до балету про Алісу – декоровану чашку (пластилін).

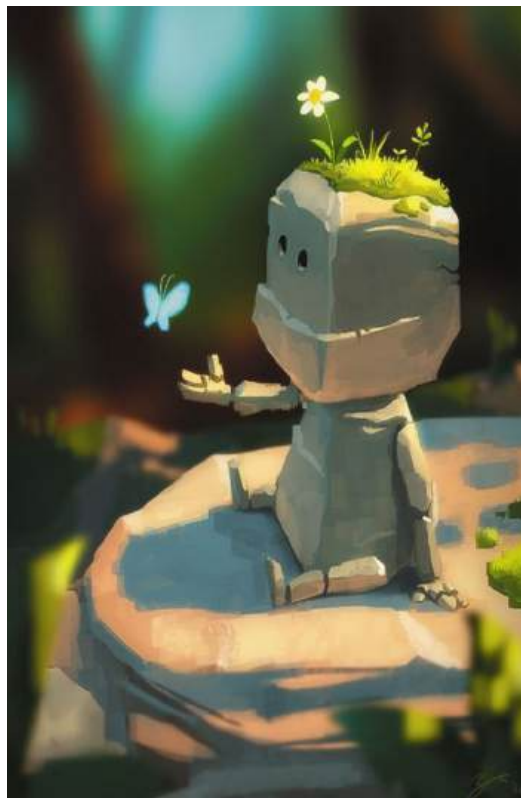
На дозвіллі придумай ідею, як про-рекламувати чай і його корисні властивості для здоров'я, використо-вуючи казку про Алісу.

Поцікався скульптурними образами на дитячому казковому майданчику Пейзажної алеї в м. Києві. Який ге-рой казки є центром композиції на світлині?

24. ПОЛІТ ФАНТАЗІЇ

Знайомство з Країною Фантастики триває... Цих прибульців з інших планет дивує чарівна природа Землі, вражає різноманіття квітів, комах, птахів... Але ми маємо пам'ятати: збереження надзвичайної краси планети – у наших руках!

Альфред Шнітке. «Політ» (з м/ф «Казка мандрів»). Роберт Шуман. Фантастичний танець. Юрій Щуровський. Фантастична п'єса.

Схарактеризуй музичні твори. Що в них фантастичного?
Уяви, яка музика може лунати у виконанні роботів на ілюстраціях.

М/ф «ВАЛЛ-І» (фрагмент).

ДАВАЙТЕ РОЗБУДИМО РАДІСТЬ

Музика *Володимира Бистрякова* Вірші *Олександра Вратарьова*

Ко-льо - ро-вий м'яч, що лі - та-є між зі-рок, – це твій
 рід-ний дім, де зро - бив ти пер-ший крок. Він да-
 є нам хліб, він у кос - мо-сі круж - ля: ди-во-
 виж-ний м'яч – це од - на на всіх Зем-ля.

Є твори мистецтва – музичні, поетичні, сценічні, – які народжуються без попередньої підготовки, у процесі безпосереднього виконання. Така діяльність називається *імпровізацією*.

Допоможи інопланетним гостям зімпрорізувати різні мелодії звернень до землян (наспівну чи танцювальну, маршову або декламаційну).

В таємничій космічній імлі
бережи всі багатства Землі.

Нумо ж у путь, міжпланетний експрес,
мандрує він швидко з Землі до небес.

Пізнавай таємниці й секрети
рідної диво-планети.

Удома потренуйся імпровізувати голосом або на шумових інструментах.

24. ПОЛІТ ФАНТАЗІЇ

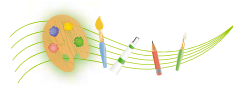
Фантазія художника здатна перенести нас у далекі світи, показати загадкову красу космічного простору.

? Що відбувається на картині? Які кольори використав художник, щоб створити фантастичну атмосферу?

Чи знаєш ти, що колір впливає на настрій, самопочуття і здоров'я людини. Так, блакитний – колір миру, жовтий – сонячного світла і радісного настрою, червоний символізує активність. Оранжевий будить радість життя і веселість, рожевий – колір ніжності, мрійливості, а зелений символізує спокій, фіолетовий створює таємничість.

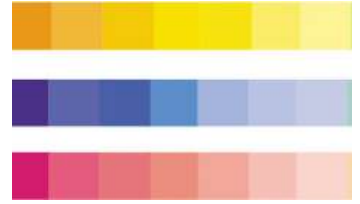

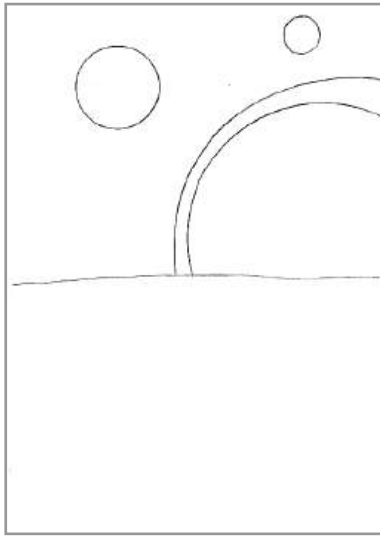
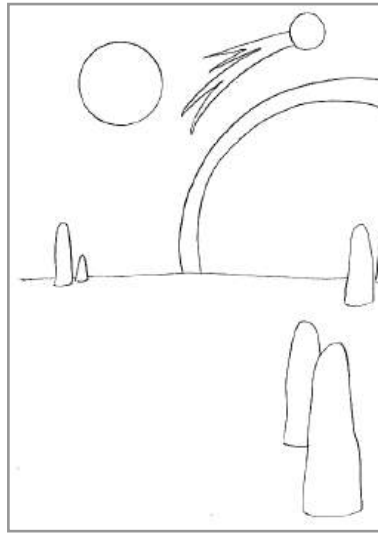
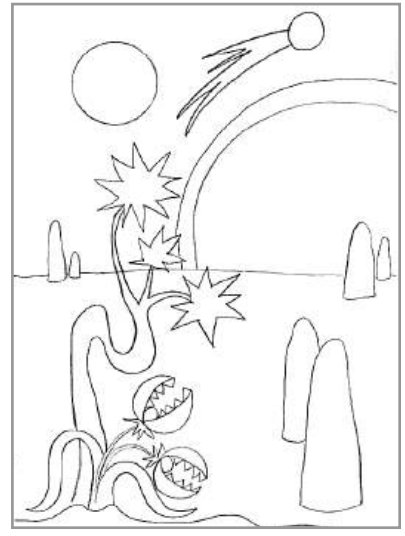
Образотворча грамота

Запам'ятай: змішування кольорів на палітрі дає різні відтінки певного кольору.

Додаючи білої фарби – отримаємо світліші відтінки (і навпаки).

Намалюй фантастичний космічний пейзаж (гуаш). Використовуй роздмухування плям, штампування.

На дозвіллі створи фантастичний пейзаж у графічному редакторі Paint, використовуй інструмент зміни кольору.

25. ГУМОР У МИСТЕЦТВІ

Мистецтво може приємно дивувати нас *гумором*. Комічні твори здатні піднімати настрій і перетворювати буденність на веселе свято, отже, й поліпшувати здоров'я. Адже що може бути кориснішим за усмішку?

Композитори-професіонали також уміють жартувати. Наприклад, Джоаккіно Россіні у своїх комічних операх створив низку блискучих портретів веселих і дотепних героїв. А «Котячий дует» італійського маестро здобув не меншу популярність, ніж його знаменитий Фігаро. Це – музична *пародія* на оперний спів.

Джоаккіно Россіні. Каватина Фігаро з опери «Севільський цирюльник». Котячий дует.

Що тобі сподобалося у прослуханих творах? Як змінився твій настрій? Обговоріть з однокласниками та однокласницями свої музичні враження, а також ставлення до гумору в мистецтві.

Гумор – здатність вбачати у предметах смішне, що надає розвагу.
Пародія – комічне наслідування іншого твору мистецтва.

Відомо, що українці славляться своїм добрим гумором. Так, у казках, жартівливих піснях висміюють нероб, нечупар.

ГРИЦЮ, ГРИЦЮ, ДО РОБОТИ

Українська народна пісня

Про що співається в пісні? Гриць прикидається хворим, бо не любить працювати? Порівняй пісенного героя з персонажем картини, яку художниця М. Приймаченко підписала так: «*Лежень ліг під яблуною, щоб яблуко саме упало в рот, а воно його в лоб*».

Лясолька хоче створити жартівливу поспівку. Порадь їй, яку мелодію заспівати до прислів'я:

До роботи плачучи, а до танців скачучи.

Знайди в інтернеті й послухай різне трактування «Котячого дуету» Дж. Россіні, зокрема з анімацією.

25. ГУМОР У МИСТЕЦТВІ

Образотворче мистецтво буває не лише серйозним, а й сповненим жартів. У гумористичних зображеннях художники змінюють розміри та форми людини. Голова зазвичай збільшується, а тулуб, руки та ноги залишаються маленькими. Очі перетворюються на маленькі кружечки або, навпаки, – стають величезними. Ці перебільшення роблять зображену людину веселою, смішною.

? Що відбувається на картині? Які емоції виражають обличчя дітей? Чи можна назвати це зображення жартівливим? Чому?

Жартівливі зображення людей називають *шаржами*. Зазвичай їх присвячують відомим особистостям.

Шарж – гумористичне зображення, в якому зберігається подібність з оригіналом, але перебільшуються характерні деталі.

Роздивись шаржі, визнач, що саме в зображенні людини перебільшено.

Створи веселого школярика або школярочку (кольорові олівці або фломастери). Застосуй прийоми перебільшення, притаманні шаржу.

Поміркуй, на якій картині «звучить» героїчна музика, а на якій – жар-тівлива.

26. ГУМОР У МИСТЕЦТВІ (продовження)

У вокальних творах та операх відчутти й зрозуміти гумор допомагають тексти пісень чи арій. А як композитори «жартують» в інструментальній музиці? Комічні твори зазвичай мають назви «скерцо», «гумореска», «жарт» тощо.

 Ігор Шамо. Скерцо. Пилип Бриль. Українська гумореска. Йоганн Себастьян Бах. Жарт (у різних обробках).

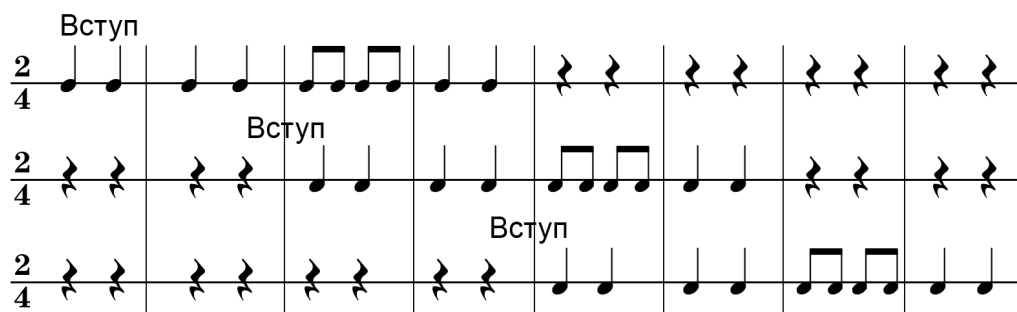
 Поміркуй, чи можна гумореску та скерцо виконувати в дуже повільному темпі. Порівняй різні версії виконання твору «Жарт». Роботу Мед-Арту подобається виконання цього твору на електрогітарі. А який тембр сподобався тобі?

Роздивись веселі картинки й визнач з-поміж них музичні інструменти, які звучали під час сприймання гумористичної музики.

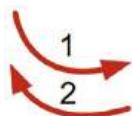
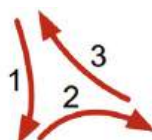
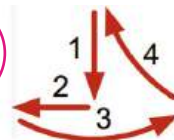

Ритмічна гра «Ну-бо, дожени!». Вивчіть ритмічну послідовність. Об'єднайтеся у три групи. Виконайте цю послідовність за записом. Групи вступають по черзі через кожні два такти. Таке виконання музики називається *канон*.

Музична грамота

Схеми диригування

Створи гумористичні пісеньки на вірші й заданий ритм. Диригуй.

Варіант 1

Варіант 2

Поміркуй про роль гумору і жартівливих пісень у житті людини.

26. ГУМОР У МИСТЕЦТВІ (продовження)

Гумористичні картини захоплюють уяву, розважають, покращують настрій. Є популярна форма мистецтва, у якій історії розказують за допомогою зображень та діалогів. Це – *комікси*.

Що в картині тебе здивувало? Чи викликає серйозний кіт-муркіт добру посмішку? Зверни увагу на казковий колорит, незвичність композиції, дрібні деталі. Як художниця поєднала фантазію з гумором?

Кóмікс – послідовність малюнків, зазвичай з короткими текстами (на «хмарках»), які створюють певну зв'язну розповідь.

Комічні історії іноді «ховаються» і в скульптурі. Наприклад, у Брюсселі є дотепний пам'ятник, що нагадує сценку з коміксу. Барвик, створюючи комікс, придумав фрази до цієї історії:

«Відкривається люк – і хтось несподівано хапає полісмена за ногу».

«Це водопровідник чи негідник, який перешкоджає переслідувати злодія?»

Як скульптору вдалося створити смішний образ? Чи доречними будуть фрази Барвика, коли він намалює комікси за цим сюжетом?

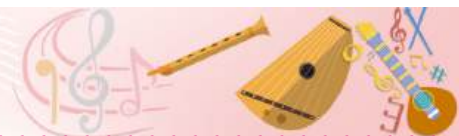
Повчися утворювати комікси: намалюй картинки про лінивого Гриця з пісні.

Удома придумай фрази й допиши їх до намальованих картинок у «хмарках», щоб утворити комікс. Для створення коміксів можеш користуватися онлайн-сервісом StoryboardThat.

27. ЛЯЛЬКИ-ІГРАШКИ В ЖИТТІ ТА МИСТЕЦТВІ

Великі й маленькі, нові та старенькі, пошарпані – вони живуть поряд з тобою. З ними можна розмовляти, веселитися, гратись... Легко здогадатися, це – ляльки! А чи можна з ними зустрітися в мистецтві? Безперечно!

? Роздивись на ілюстрації і схарактеризуй лялькові забави. Згадайся, із чого зроблено смачненький пейзаж з ляльковим будиночком на фотографії.

М/ф «Танці ляльок» (фрагменти).

Дмитро Шостакович. Вальс-жарт (із циклу «Танці ляльок»).

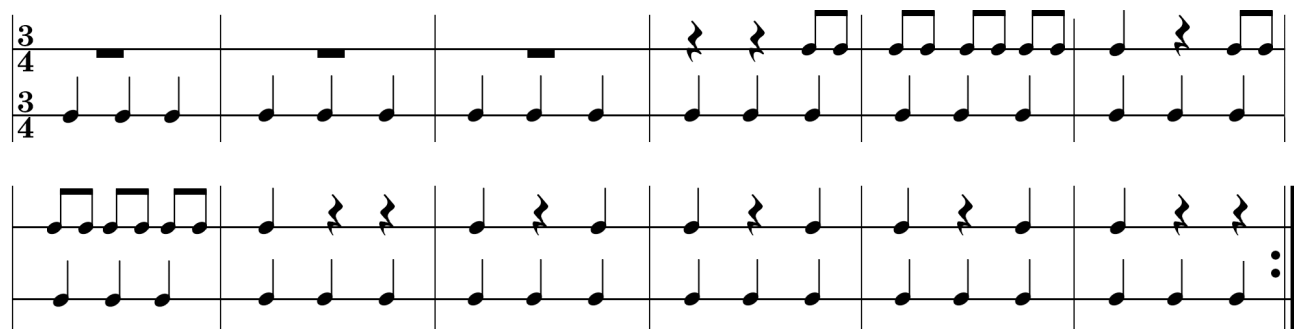
Який характер музики? Який використано регістр? Опиши темброву палітру твору. Що в музиці лялькового, жартівливого? Проаналізуй форму вальсу. Чи не нагадує тобі одноманітний супровід мелодії рух механічної іграшки?

Механічні музичні інструменти заворожували дітей у минулому, ще до народження роботів та електронних іграшок. Їх виготовляли у вигляді каруселі з конячками або скриньки з балериною на кришці. Повернеш ключик – і залунають ніжні мелодії.

Виконай у парі з однокласницею або однокласником ритм вальс-жарту на дитячих ударних інструментах.

Комічні риси людей, тварин, іграшок можна передати й засобами танцю чи пантоміми.

Руханка. Пофантазуй з гумором: створи хореографічні етюди під музику вальс-жарту, зображуючи різкі (механічні) рухи танцю ляльок.

На дозвіллі пограйте із друзями в гру-пантоміму «Хто танцює?». Зображуйте по черзі комічні рухи різних іграшок.

27. ЛЯЛЬКИ-ІГРАШКИ В ЖИТТІ ТА МИСТЕЦТВІ

Ляльки – і народні, й сучасні – загадкові істоти. Вони завжди залишаються нашими улюбленцями з дитинства.

? Що відбувається на картинах? Який настрій панує? Яка роль колориту?

Умілі руки майстрів можуть зробити ляльку з різних матеріалів: із соломи, вовни, дерева, глини, пластику тощо.

Лялька-мотанка – прадавній український *оберіг*. Її виготовляють на основі народних традицій з ниток і тканини.

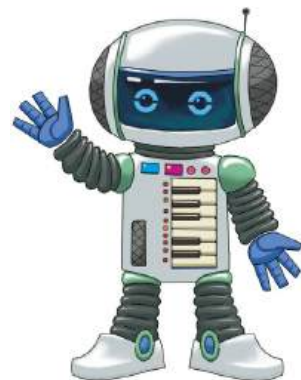
? З яких матеріалів виготовлено ляльки? Чи є серед них кумедні?

Оберіг – магічний предмет, що захищає, оберігає свого господаря.

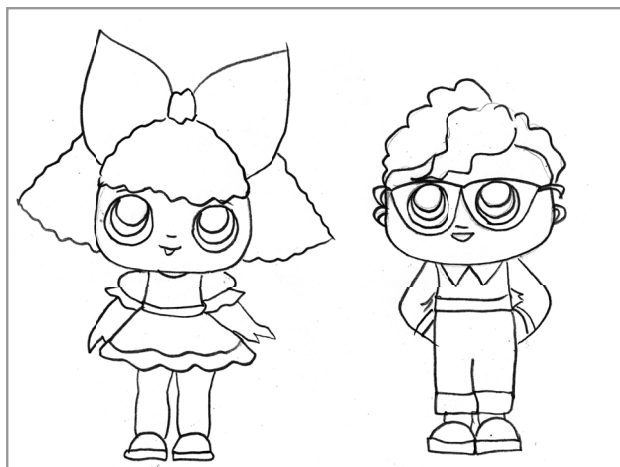
Робот Мед-Арт познайомить тебе зі своїми друзями-ляльками, що з'явилися нещодавно. Це ЛОЛ-сюрприз – крихітка з великими очима. Ці іграшки швидко стали популярними в сучасних дітей. Їх треба розпакувати з кулі й знайти різне приладдя для гри, а можливо, й малюсінку сестричку чи братика.

 Порівняй старовинні та сучасні ляльки.

 Намалюй ляльку ЛОЛ-сюрприз (кольорові олівці, фломастери). Пофантазуй, як її зробити з рухомими очима.

 Поцікався, які ляльки були у твоїх батьків, бабусь та дідусів, знайомих дорослих. Досліди, з чого їх було зроблено.

28. ЛЯЛЬКИ-ІГРАШКИ В ЖИТТІ ТА МИСТЕЦТВІ (продовження)

Композитори вміють жартувати навіть у серйозній музиці – симфонії. Цей твір зазвичай складається із чотирьох частин (інколи – з трьох). Вони контрастні за темпом і характером.

ШВИДКО

ПОМІРНО

ПОВІЛЬНО

ШВИДКО

Леопольд Моцарт (Йозеф Гайдн). Симфонія іграшок, або Дитяча симфонія.

Який загальний характер симфонії? Як змінюється темп музики в кожній із частин? Які дитячі музичні інструменти, що прозвучали, тобі відомі? Поясни, у чому полягає гумористичність твору.

Симф́онія – великий музичний твір для симфонічного оркестру, який зазвичай складається із чотирьох частин.

КАНІКУЛИ

Музика *Марії Жабляк* Вірші *Лідії Повх*

А у нас, а у нас, а у нас ка - ні-ку-ли! Нам у вас, нам у вас гос-тю-ва-ти
ні-ко-ли. Є внас річ - ка го - лу - ба, як не - бо: у во-дич-ку
нам, як риб - кам, тре - ба.

2. А у нас, а у нас, а у нас канікули,
і в цей час, і в цей час оглядатись ніколи.

Є черешня у кінці городу,
всім дарує ягід насолоду.

3. А у нас, а у нас, а у нас канікули,
нам якраз, нам якраз відпочити ніколи.

Є колеса на велосипедах,
мяч, ракетки, теніски і кеди. Ура!

Гра-поспівка «Створюємо контрасти». Поекспериментуй: співай поспівку з різною динамікою, у різних темпах.
Виконай цю мелодію з назвами нот, зокрема змінюючи звук *мі* на *мі бемоль*. Порівняй різні звучання.

Хі - хі - хі - хі - хі. І - і - і - і - і. Ха-ха-ха-ха-ха. А-а-а-а-а.
Хо-хо-хо-хо-хо. О-о-о-о-о. Хе-хе-хе-хе-хе. Е-е-е-е-е.

На дозвіллі створи міні-кросворд «Симфонія» зі слів – назв інструментів оркестру.

28. ЛЯЛЬКИ-ІГРАШКИ В ЖИТТІ ТА МИСТЕЦТВІ (продовження)

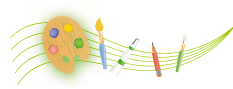

Іграшки – незмінні супутники малечі. Згадуючи роки дитинства, митці зображують їх у своїх творах.

Який загальний настрій картини? Які кольори переважають? Уяви, про що спілкуються дівчинка і хлопчик. Чи веселий у них настрій? Чи «беруть участь» у розмові іграшки? А які іграшки є твоїми друзями?

Образотворча грамота

Властивості гуаші та акварелі різні, хоча це й схожі фарби. Акварельні фарби «люблять» воду, завдяки цьому вони прозорі. А гуаш, навпаки, позбавлена прозорості. Для малювання аквареллю треба добре змочити пензлик та набрати фарбу. Малюючи гуашшю, змочений пензлик слід ретельно відтиснути і після цього набрати фарбу.

Акварель

Гуаш

Подивись, як художниця «оживила» іграшку-зайчика. Пофантазуй і ти. Намалюй свою улюблену іграшку (гуаш чи акварель).

Для збереження довкілля виготовляють іграшки з підручних матеріалів. На дозвіллі поцікався технікою брі-колаж. Поекспериментуй.

29. МИСТЕЦЬКА ПОДОРОЖ ДО ЄВРОПИ

Цього року літня мандрівка Барвика та Лясольки до Європи буде незвичною – театральною, ляльковою і гумористичною.

Родоначальником династії комічних ляльок у Європі став Пульчинелло. Італійський дотепник зазвичай носить білий одяг, загострений капелюх і чорну маску з гачкуватим носом, що нагадує пташиний дзьоб. У перекладі з італійської *pulcino* означає «курча, що тільки-но народилося». Він виступає в ролі слуги, хоча може бути й сторожем, торговцем, солдатом.

Ігор Стравинський. Балет «Пульчинелло» (фрагмент).

Як музично-танцювальними засобами можна передати комічність персонажа в балеті? У чому, на твою думку, виявилось почуття гумору художниці, яка створила шарж на композитора І. Стравинського?

У давнину італійські лялькарі подорожували Європою та показували вистави на ярмарках. У різних країнах з'явився свій комічний персонаж. У Франції – Полішинель, у Росії – Петрушка.

Ейтор Вілла-Лобос. Полішинель. Віктор Косенко. Петрушка.

Порівняй два твори, використай слова-характеристики:

МЕЛОДІЯ

ДИНАМІКА

ТЕМП

Наспівна	Форте	Помірний
Рухлива	Піанісимо	Швидкий
Декламаційна	Піано	Повільний

Завдяки ляльководам, прихованим від глядача ширмою, ляльки в театрі «оживають»: розмовляють, танцюють і співають.

ПЕТРУШКА

Музика *Йоганнеса Брамса*

Ді - лі - ді - лі - дінь, при - йшов Пет - руш - ка,
ді - лі - ді - лі - дінь, б'є в бу - бон він. Ді-лі-ді-лі-дінь, на
став - те-но вуш - ка - ді-лі-ді-лі-дінь - ве-се - лий чу - ти дзвін.

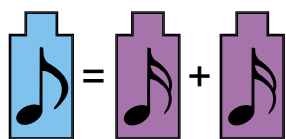
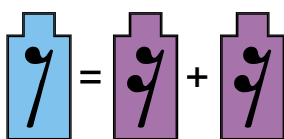
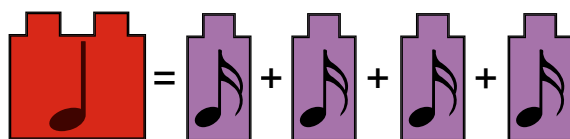

Зімпровізуйте танець Полішинеля із дзвіночками та Петрушки з бубном (*робота в парах*).

Музична грамота

Знайомся, шістнадцята тривалість ноти та паузи .

За бажання поцікався родоводом комічних ляльок: Панч (Англія), Кашпарек (Чехія), Гансвурст і Кашперле (Німеччина), Дон Кристо-бальд (Іспанія), Карагьоз (Туреччина), витязь Ласло (Угорщина).

29. МИСТЕЦЬКА ПОДОРОЖ ДО ЄВРОПИ

Ти вже знаєш, що головними акторами в ляльковому театрі є ляльки. Можна створити й домашній театр, розігруючи вистави із друзями. Артистами будуть маріонетки або пальчикові ляльки.

- ? Чи є на картині серед театральних ляльок пальчикова та маріонетка?
- Сучасні виробники створюють набори таких іграшок до популярних казок та мультфільмів.

Уяви себе підприємцем (підприємцею). Прорахуй, скільки можна зекономити коштів, якщо не купувати готовий іграшковий набір, а виготовити 5–7 пальчикових ляльок власноруч із паперу, тканин чи ниток.

Створи пальчикових ляльок, застосуй симетрію.

Варіант 1 (аплікація з кольорового паперу)

Варіант 2 (кольорові олівці й фломастери)

На дозвіллі разом із друзями розіграйте невеличку виставу зі своїми ляльками.

30. МИСТЕЦЬКА ПОДОРОЖ ДО ЄВРОПИ (продовження)

Лясолька і Барвик – шанувальники не лише музики, живопису, театру, а й кондитерського мистецтва. Разом з ними вирушимо в гурман-тур до Франції – батьківщини балету, чудової кулінарії, зокрема найсмачніших десертів.

Париж – світовий центр не тільки мистецтва, а й гастрономії. Гордістю Франції і серцем Парижа є знаменитий музей Лувр. А візитівкою країни стала Ейфелева вежа.

Вітрини паризьких кафе й магазинів привертають увагу вишуканими солодощами. Майже всі вони – кондитерські шедеври.

Клод Дебюссі. Серенада ляльці. Ляльковий кек-ук (із фортепіанної сюїти «Дитячий куточок»).

Який характер музики? Поміркуй, який із цих творів ліричний, який – гумористичний. Чи є в них хоч крапля фантазії?

Еміль Градецький. Морозиво.

ПОДАРУНОК

Музика *Алли Мігай* Вірші *Наталії Кулич*

1. Що тобі подарувати, сонечко моє маленьке?

День, на радощі багатий?

Золотих веснянок жменьку?

Може, зграю слоненят?

Що тобі подарувать? (двічі)

Приспів.

2. Хочу я тобі сказати,

що приємніш набагато,

ніж одержувать дарунки,

їх самому дарувати.

Тож давай не відкладать.

Що тобі подарувать?

Що тобі подарувать?

Приспів.

Смаколики (музика *Анни Кривути*).

М/ф «Козаки. Навколо світу» (фрагмент).

Придумай і виконай танцювальні рухи під музику пісні. За бажання співай разом з виконавцями.

На літніх канікулах частіше співай, слухай музику. Ти тепер легко відрізнятимеш ліричну чи героїчну музику, фантастику та гумор.

30. МИСТЕЦЬКА ПОДОРОЖ ДО ЄВРОПИ (продовження)

Французькі майстри-кондитери прикрашають тістечка, тортики, морозиво чудернацьким декором. Оздоблюють свіжими фруктами та ягодами, заливають різнокольоровим желе і шоколадом, оформлюють солодкими квітами й маленькими фігурками.

Оформлення якого смаколика сподобалося тобі найбільше? Роздівись декор виробів. Які форми використовують кондитери?

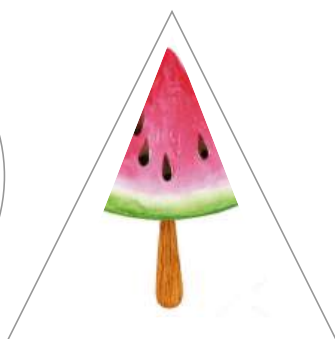
Кожен справжній ласунчик (чи ласунка) обожнює не лише тортики, а й морозиво. Ці смаколики бувають різної форми, великі й маленькі, з горіхами чи шоколадом. Жодне свято не обходиться без частування цим солодким і неймовірно красивим кондитерським виробом.

М/ф «Цукор» (пісня «Джоні, Джоні»).

Виліпи морозиво чи тортик з морозива (*пластилін*). Застосуй цікавий декор – симетричний чи ні. Щоб зацікавити виробом, придумай рекламний віршик або фразу.

Під час канікул, смакуючи кондитерські вироби, придивляйся та оцінюй красу й оригінальність їх декорування.

Веселих і цікавих канікул, друзі!
До зустрічі з Лясолькою, Барвиком і Мед-Артом
у наступному навчальному році!

ПЕРЕВІР СВОЇ ДОСЯГНЕННЯ

Завдання *Лясольки*

1. Назви музичні ансамблі, зображені на ілюстраціях.

2. Які музичні твори є фантастичними, а які – комічними?

Дж. Россіні. «Дует котів»

Ж. Колодуб. «Снігова Королева»

І. Шамо. «Скерцо»

М. Мусоргський. «Гном»

3. Обери українські народні інструменти.

4. Які ти знаєш музичні лади? Як вони відрізняються?

Завдання *Барвика*

1. Обери ілюстрації, на яких зображено твори архітектури.

2. Поясни, що означають слова «шарж» і «комікс».

3. Які мистецькі персонажі є фантастичними, а які – комічними?

4. Як називається зображення на будинках?

Завдання **Лясольки** та **Барвика**

1. Наведи приклади контрастів у мистецтві.

2. Розклади слова у відповідні мистецькі скрині.

композиція

темп

силует

мультфільм

оркестр

ансамбль

пейзаж

ноти

тембр

натюрморт

колорит

3. Знайди на ілюстраціях театральну ляльку.

4. Добери до картин з підручника музику з прослуханих творів і мультфільмів. Яку з них ти застосуєш для заспокоєння при перевантаженні, а яку – для створення бадьорого настрою?

СЛОВНИЧОК

Абетка *Лясольки*

Ансамбль – група музикантів з двох і більше виконавців, які виконують музику разом.

Варіації – музична форма, де звучить тема та її різновиди.

Календарно-обрядові пісні – народні пісні, що співають під час обрядів відповідно до пір року.

Лад – узгодженість звуків за висотою.

Па́уза – тимчасова перерва у звучанні музичного твору.

Регістр – звуки голосу або інструмента, що відрізняються висотою (високий, середній, низький).

Рондо (від італ. «рух по колу») – музична форма, у якій кілька разів звучить тема, що чергується з різними епізодами.

Симфонічний оркестр – колектив музикантів, який складається з виконавців на струнних, духових, ударних інструментах.

Симфонія – великий музичний твір для симфонічного оркестру, який зазвичай складається із чотирьох частин.

Сюїта – музичний твір, що складається з кількох частин, поєднаних однією темою.

Тембр – забарвлення звучання голосу людини або музичного інструмента.

Цикл – музичні твори (або частини), об'єднані спільним задумом.

Абетка *Барвика*

Анімалістичне зображення – зображення тварин.

Архітектор – людина, яка проектує різні споруди для міст і сіл.

Архітектúra – мистецтво створення споруд, будинків, вулиць, площ, парків.

Витинанка – вирізування фігур з паперу, складеного удвічі або більше разів, вид декоративно-ужиткового мистецтва.

Декоративно-ужиткове мистецтво – мистецтво оздоблення предметів повсякденного вжитку.

Декорація – художнє оформлення сцени до вистави.

Живо́пис – вид образотворчого мистецтва, малювання фарбами.

Ілюстра́ція – малюнок, що супроводжує розповідь.

Колоріт – гармонійне поєднання кольорів у композиції.

Ко́мікс – послідовність малюнків, зазвичай з короткими текстами, які створюють певну зв'язну розповідь.

Натюрморт – зображення квітів, овочів і фруктів, різних предметів у мистецтві.

Орнамент – візерунок, побудований на ритмічному чергуванні декоративних елементів.

Пейзаж – зображення краєвидів в образотворчому мистецтві.

Портрет – це мальоване, скульптурне або фотографічне зображення людини чи групи людей.

Рельєф – випукле скульптурне зображення на поверхні.

Силует – однотонне зображення предмета, окреслене контуром.

Симетрія – це розміщення однакових частин відносно центра.

Фактура – це якість поверхні, один з основних виражальних засобів скульптури.

Шарж – гумористичне зображення, в якому зберігається подібність з оригіналом, але перебільшуються характерні деталі.

Абетка **Лясольки** та **Барвіка**

Гумор – здатність вбачати у предметах смішне, викликати сміх.

Екскурсовод – людина, яка проводить екскурсії на виставках.

Кінофільм – вид мистецтва кіно, в якому грають актори.

Композиція – це поєднання окремих деталей у цілісний твір.

Контраст – зіставлення протилежного. *У музиці:* гучно – тихо, швидко – повільно, весело – сумно; *в образотворчому мистецтві:* велике – мале, світле – темне, далеко – близьке.

Музей (з грец. – «дім муз») – заклад, де зберігаються пам'ятки природи та культури, у художньому музеї – твори мистецтва.

Мультфільм – вид мистецтва кіно, героями якого є ляльки або намальовані художниками персонажі.

Оберіг – магічний предмет, що захищає, оберігає свого господаря.

Пародія – перебільшено комічне наслідування іншого твору мистецтва.

Ритм – чергування коротких і довгих звуків у музиці; повторення або чергування кількох елементів в образотворчому мистецтві, зокрема в орнаменті.

Штрихи – *у музиці* – знаки, що вказують, як виконувати музику; *в образотворчому мистецтві* – лінії, що виконуються одним коротким рухом руки.

НОТНИЙ ДОДАТОК

МРІЇ ЗБУВАЮТЬСЯ

Музика В. Полянського Вірші Ю. Рибчинського

Є кра - ї - на ди - во - виж - них мрій. Ді - ти там у - сі ма - лень - кі
прин - ци. Від зо - рі во - ни і до зо - рі, у - ві сні лі - та - ють, на - че
пти - ці. Є кра - ї - на ди - во - виж - них мрій. Там схід
сон - ця зав - жи пур - пу - ро - вий, там пли - ве ко - раб - лик па - пе -
ро - вий і у не - бі па - пе - ро - вий змій. Мрії збу -
ва - ють - ся, мрії збу - ва - ють - ся і не - га - раз - ди у - сі за - бу -
ва - ють - ся Мрії збу - ва - ють - ся, мрії збу - ва - ють - ся, з си - ніх не -
бес нам зір - ки по - смі - ха - ють - ся.

2. Є країна дивовижних мрій.
Там схід сонця завжди пурпуровий,
Там пливе кораблик паперовий
І у небі паперовий змій.

Приспів

3. Є країна дивовижних мрій.
Там ріка ніколи не міліє,
Там душа ніколи не старіє,
Там, в країні дивовижних мрій.

Приспів

ДОБРИЙ ДЕНЬ ЛЮДЯМ НА ЗЕМЛІ

Музика і вірші І. Танчака

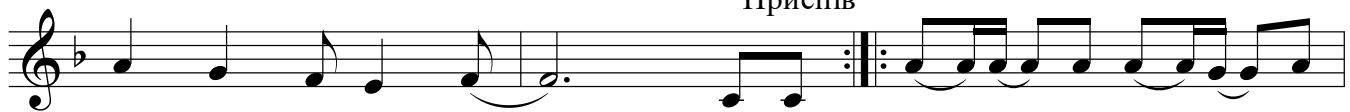

Доб - рий день! Доб - рий день! Ни - ви і по - ля.
Доб - рий день! Доб - рий день! В не - бі жу-рав - лі.

— Доб - рий день! Доб - рий день!
— Доб - рий день! Доб - рий день—

Приспів

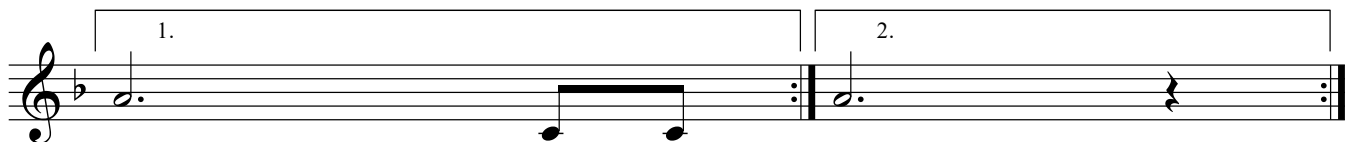
Ма - тін - ка-зем - ля! Це для нас пос - мі - ха - єть - ся
лю - дям на зем - лі!

со - неч__ ко, со-ло вей - ко спі-ва - є__ пі - сень. Заг-ля -

да - є__ ве-сел-ка в ві - ко - неч-ко__ Доб-рий день вам, доб - рий

день! Це для день!

2. Добрий день, добрий день, гори і ліси.
Добрий день, добрий день, крапельки роси.
Добрий день, добрий день, квіти запашні.
Добрий день, добрий день, людям на землі.

Приспів

3. Добрий день, добрий день, дощик степовий.
Добрий день, добрий день, колос золотий.
Добрий день, добрий день, в морі кораблі.
Добрий день, добрий день, людям на землі.

Приспів

НАША РІДНА УКРАЇНА

Музика О. Янушкевич Вірші З. Тищенко

На-ша рід - на Ук - ра - ї - на, по-ле, ліс, річ-ки, до - ли - ни. Мо-ва

Приспів:

рід - на, рід - ний спів. Це – зем-ля мо-їх бать-ків. Ти для нас од-на - є -

1. ди - на – на-ша рід - на Ук-ра - ї - на. 2. Що для рід - на Ук - ра - ї - на.

2. Рідну мову ми вивчаєм,
Україну прославляєм,

Земле наша, розквітай,
Розквітай, мій рідний край.

Приспів

ГІМНАСТИКА РАНКОВА

Музика М. Облещука Вірші Р. Обшарської

Ой, я-ка чу - до - ва гім-нас - ти-ка ран - ко - ва. Вго - ру ру - ки

пі - дій-ма-єм, при-сі-да-є - мо, стри-ба-єм, роз-ви-ва-є - мо пос-та-ву,

під-рос-та-є - мо на сла-ву. Все це ро-бим за-люб-ки. Ми - ве-се - лі,

ми ве - се - лі діт - ла - хи

2 Ой, яка чудова
Гімнастика ранкова!
Ми виконуємо вправи
Із м'ячами й прапорцями.

Крутим обручі завзято,
Вправно лазим по канату.
Все це робим залюбки,
Ми – веселі дітлахи.

НОВОРІЧНА ПІСНЯ

Музика і вірші *Н. Май*

За вік-ном, за вік-ном па - да - ють сні-жин-ки. Ти, ма - ту - сю, сте-ли
І я - лин - ку гур-том бу-дем при-кра-ша - ти. Но-вий рік, Но-вий рік

Приспів
бі - лу ска-тер-тин - ку. Но-вий рік, Но-вий рік вже у на-шій ха - ті!
вже у на-шій ха - ті

Но - вий рік, Но - вий рік вже у на - шій ха - ті!

ДАВАЙТЕ РОЗБУДИМО РАДІСТЬ

Музика *В. Бистрякова* Вірші *О. Вратарьова*

Ко-льо - ро-вий м'яч, що лі - та - є між зі-рок — це твій
рід-ний дім, де зро-бив- ти пер-ший крок. Він да - є хліб,
він у кос - мо-сі круж - ля: ди-во - виж-ний м'яч — це од-

Приспів:
на на всіх Зем-ля. Да-да-да-да-вай - те ро-ро-ро-роз-бу-
ди-мо ра-ра-ра-ра - дість на - на - на Зем-лі!
Да-да-да-да-руй - те ра-дість і на-ді - ю всім на сві-ті лю-
дям — і то-бі, й ме-ні, і то-бі, й мені!

2. Веселковий м'яч ти тримаєш у руці,
Від рясних дощів він мов яблуко в росі.
Обережним будь, не зроби невірний рух,
Щоб не випав м'яч із твоїх гарячих рук.

Приспів

МИ – НАЩАДКИ КОЗАКІВ

Музика А. Олейнікової Вірші І. Чайченко

Нав-кру-ги лу-на - є спів. Ми-на-щад-ки ко - за - ків,
Збе-ре-жем ми-ну-лу сла-ву - сла-ву пра-ді-дів сво - їх!
Гей, ви брат - тя, хай ми не ба - га - ті. Все, що тре - ба,
нам да-ли бать-ки. Є внас во - ля, где щас-ли-ва до - ля,
ми - на - щад - ки слав - них ко - за - ків!

2. Жовтий степ, небес блакить,
На горі вогонь горить.

Наша зірка не згасає,
Нашу правду не змінить.

Приспів

БАБА СНІГОВА

Музика і вірші М. Ровенка

Ба - ба, ба - ба, ба - ба, ба - ба сні - го - ва згір - ки по - зи -
ра - є на - чеб - то жи - ва. на - чеб - то жи - ва.

2. Очі – як вуглини і морквяний ніс.
Зайчик як побачив – дременув у ліс.

3. Шапка із бляшанки, віник у руках. Не лиш для зайчаток, для лисички – жах.

4. Всі тремтять від страху: звірі і птахи. Тільки не бояться раді малюки.

5. Всіх вона лякає – баба снігова. Діток потішає сніжна голова.

6. Сонечко пригріє, забринить трава, Потече струмочком баба снігова.

ПЛАНЕТА ДИТИНСТВА

Музика і вірші *Д. Пташинської*

У кос-мо-сі, де зо-рі і пла-не-ти, де ві-зу-аль-ні со-няч-ні сві-
ти, _____ є не-ве-ли-ка со-няч-на пла-не-та, _____ ми
звід-си ра-зом всі-і я, і ти. **Приспів** Пла-не-та ди-тин-ства, пла-
не-та ди-тин-ства, ве-
не-та ди-тин-ства, по-ча-ток ман-дрів-ки в нез-ві-да-ну даль, пла-
се-ла й бар-вис-та, про-ща-ти-ся зне-ю _____ нам _____
трі-шеч-ки жаль. _____

2. Там музика і сміх завжди лунають
І в небі веселкові кольори.
На жаль, туди дорослих не пускають,
Хоча й хотіли жити там вони.

Там роздають усім солодку вату,
Морозиво й цукерки досхоchu.
Я виросту і стану космонавтом
І знов туди хоч в гості полечу.

Завантажте нотний додаток.

ЗМІСТ

I. Мистецькі мандри ліричних персонажів і легендарних героїв

4	1. Лясолька і Барвик у Країні Мистецтв	6
8	2. Портретна галерея	10
12	3. Ліричні персонажі	14
16	4. Людина і природа – єдині	18
20	5. Людина і природа – єдині (продовження)	22
24	6–7. Дружба та братство – найбільше багатство	26
28	8. Героїзм у мистецтві	30
32	9. Богатирі в мультиплікації	34
36	10–11. Козацькому роду нема переводу	38
40	12. Наша слава, краса і велич	42
44	13. Новорічний калейдоскоп	46
48	14. Новорічний калейдоскоп (продовження)	50
Перевір свої досягнення		52

II. Фантастичні та комічні персонажі в мистецтві

54	15. Мандрівка у світ фантастики	56
58	16. Мандрівка у світ фантастики (продовження)	60
62	17. Чарівні дива	64
66	18. Чарівні дива (продовження)	68
70	19. У світі реального та уявного	72
74	20. У світі реального та уявного (продовження)	76
78	21. Картинки з виставки	80
82	22. Картинки з виставки (продовження)	84
86	23. Фантастичні пригоди у Країні Див	88
90	24. Політ фантазії	92
94	25. Гумор у мистецтві	96
98	26. Гумор у мистецтві (продовження)	100
102	27. Ляльки-іграшки в житті та мистецтві	104
106	28. Ляльки-іграшки в житті та мистецтві (продовження)	108
110	29. Мистецька подорож до Європи	112
114	30. Мистецька подорож до Європи (продовження)	116
Перевір свої досягнення		118
Словничок		120
Нотний додаток		122

Навчальне видання

МАСОЛ Людмила Михайлівна
ГАЙДАМАКА Олена Василівна
КОЛОТИЛО Оксана Миколаївна

МИСТЕЦТВО

Підручник інтегрованого курсу для 3 класу
закладів загальної середньої освіти

Рекомендовано Міністерством освіти і науки України

Видано за рахунок державних коштів. Продаж заборонено

У підручнику використано репродукції творів та ілюстрації:

С. 4. *Шу Мізогучі*. С. 6. *Мацей Шумановіч*. Рік у чарівній країні. С. 8. Скульптури Київського академічного театру ляльок. С. 9. Кадри з мультфільму «Пригоди Буратіно» (студія «Союзмультфільм», 1959 р.). С. 10. *Катерина Дудник*. *Євгенія Гапчинська*. Ілюстрація до книжки Олени Комової «Піратські історії». С. 12. *Едгар Дега*. Дві танцівниці на сцені. С. 13. *Зоріна Болдеску*. Попелюшка. С. 14. *Ганна Добродій*. Попелюшка. С. 16. *Михайло Врубель*. Царівна-Лебідь. С. 17. Кадр із мультфільму «Русалонька» (студія Волта Діснея, 1989 р.). С. 18. *Вінсент Ван Гог*. Море в Сент-Марі. С. 20. *Еппол*. С. 22. *Ольга Кваша*. На своєму подвір'ї. С. 24. *Чарльз Бертон Барбер*. Порвана струна. *Кеті Хейр*. С. 25. *Герхард Маркс*. Скульптура «Бременські музиканти» (м. Бремен, Німеччина). С. 26. *Марія Полякова*. Дівчинка з папугою. Скульптура «Діти-метелики» (Пасіфік-Гроув, США). *Корін Хартлі*. С. 28. *Сергій Артюшенко*. Ілюстрація до казки «Кирило Кожум'яка». С. 30. *Оксана Фурса*. Панно «Котигорошко» (*фрагмент*). *Георгій Нарбут*. Українська абетка. С. 32. *Іван Сулима*. Ілюстрація до інтерактивної казки «Котигорошко». С. 34. Кадр із мультфільму «Пригоди Котигорошка та його друзів» (студія «Українафільм», 2013 р.). С. 36. *Ілля Репін*. Запорожці пишуть листа турецькому султану. С. 38. *Юрій Дяченко*. Козак Мамай. *Володимир Челелик*. Пам'ятник українським козакам – захисникам Відня (м. Відень, Австрія). С. 40. Пам'ятна монета «200 років від народження Михайла Вербицького» (2015 р.). *Володимир Стасюк*, *Андрій та Володимир Сухорські*. Пам'ятник Соломії Крушельницькій (м. Тернопіль). С. 41. Поштова марка України «Іван Піддубний» (1996 р.). С. 42. Пам'ятна монета «Петриківський розпис» (2016 р.). *Федір Богинський*. Пам'ятник Марії Приймаченко (м. Київ). *Ігор Ортинський*. Пам'ятник Леоніду Каденюку (с. Клішківці Чернівецької обл.). С. 44. *Ніккі Боем*. С. 45. *Катерина Штанко*. Ілюстрації до казок. С. 48. *Наталія Курій-Максимів*. С. 49. *Катерина Штанко*. Ілюстрації до казок. С. 58. *Марина Ляліна*. Приморське містечко. С. 60. *Анна Силивончик*. С. 62. *Владислав Єрко*. Ілюстрації до казки Г. К. Андерсена «Снігова Королева». С. 64. Харбінський міжнародний фестиваль льоду і снігу (Китай). С. 66. *Інна Кузубова*. Ілюстрація до казки Г. К. Андерсена «Снігова Королева». Сцена з вистави Фінської національної опери «Снігова Королева» (постановник *Кеннет Грее*). С. 70. *Марія Приймаченко*. Українські танцюристи. Коньок Горбуньок. С. 72. *Марія Приймаченко*. Рибний цар зловив одуда і радий. С. 74. Національний академічний оркестр народних інструментів України. С. 75. Кадр із мультфільму «Фантазія» (студія Волта Діснея, 1940 р.). С. 76. *Сільві Диньо*. Фантастичні тварини. С. 77. *Ольга Бердник-Отнякіна*. *Анна Стасенко*. *Слава Леонтьєв*. С. 78. *Томас Кінкейд*. Білосніжка і сім гномів. С. 80. Експозиція музею Лувр (м. Париж, Франція, *фрагменти*). С. 82. *Віктор Гартман*. Ескіз костюмів для балету «Трільбі». Годинник «Хатинка на курячих ніжках». Ескіз міських воріт у Києві. С. 84. *Володимир Левін*. Натюрморт із квітами, гарбузом, фруктами. *Марина Ляліна*. Вечірнє чаювання. С. 86. *Томас Кінкейд*. Аліса в Країні Див. С. 87. Сцени з вистави Національного балету Канади «Пригоди Аліси в Країні Див» (постановник *Крістофер Вільдон*). С. 89. *Олександр Сидельников*. Натюрморт з білим чайником. *Олексій Потапенко*. Натюрморт з чайником. *Костянтин Скретуцький*. Скульптура Пейзажної алеї в м. Києві. С. 90. *Goro Fujita*. С. 92. *Денні Флін*. Ілюстрація-фентезі. С. 94. Сцена з вистави Харківського національного академічного театру опери і балету «Севільський цирюльник» (постановник *Володимир Лукашев*). С. 95. *Марія Приймаченко*. Лежебока ліг під яблунею. С. 96. *Анна Силивончик*. З вітерцем. С. 100. *Оксана Грек*. Мамині казки. С. 101. *Том Францен*. Пам'ятник-жарт над поліцейським (м. Брюссель, Бельгія). С. 102. Антикварні іграшки. *Карл Ворнер*. С. 104. *Віолетт Скайлз*. Чай для ляльки. *Діана Денгель*. Ляльковий лікар. С. 108. *Катерина Дудник*. С. 110. *Світлана Богатир*. Ігор Стравинський. С. 112. *Олександр Шабанов*. Ляльковий театр.

Автори віршів:

С. 37. *Ольга та Андрій Будугаї*. С. 54. *Павло Колосов*. С. 67. *Леонід Первомайський*. *Тарас Шевченко*.

Відповідальна за випуск *Марія Москаленко*. Редактор *Алла Кравченко*. Обкладинка, макет, художнє оформлення, підготовка ілюстрацій до друку *Тетяни Куц*. Комп'ютерна верстка *Клари Шалигіної*. Педагогічні малюнки *Оксани Колотило*. Технічний редактор *Цезарина Федосіхіна*. Коректор *Лариса Леуська*.

Формат 84×108/16. Ум. друк. арк. 13,44. Обл.-вид. арк. 11,94.

Тираж 233 355 пр. Вид. № 2102. Зам. № 20-05-1201.

Видавництво «Генеза», вул. Тимошенка, 2-л, м. Київ, 04212.

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи серія ДК № 5088 від 27.04.2016.

Віддруковано у ТОВ «ПЕТ», вул. Максиміліанівська, 17, м. Харків, 61024.

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи серія ДК № 6847 від 19.07.2019.